

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Finančně právní aspekty důchodové
reformy**

Autor: Petros Iliadis

Plzeň 2013

Západočeská univerzita v Plzni
Právnická fakulta
Katedra finančního práva
Studijní program: Právo a právní věda

DIPLOMOVÁ PRÁCE
Finančně právní aspekty důchodové
reformy

Autor: Petros Iliadis

Vedoucí diplomové práce: JUDr. et Mgr. Silvie Anderlová

Plzeň 2013

Místo tohoto listu bude vložen originál zadání diplomové práce

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně, a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Plzni dne

.....

Petros Iliadis

Poděkování:

Tímto bych chtěl poděkovat JUDr. et Mgr. Silvii Anderlové za její velice vstřícný přístup a za cenné rady a připomínky při zpracovávání této diplomové práce.

Obsah:

1. Úvod.....	8
2. Vymezení zkoumané problematiky penzijní reformy.....	10
3. Původní důchodový systém a demografický vývoj obyvatelstva.....	12
3.1 Důchodové pojištění.....	12
3.1.1 Pojistné a výpočet důchodové dávky.....	14
3.2 Penzijní připojištění se státním příspěvkem.....	15
3.3 Nedostatky původního penzijního systému.....	16
3.4 Demografické opodstatněné reformy důchodového systému.....	19
3.4.1 Příčiny stárnutí populace v České republice.....	19
3.4.2 Demografický vývoj v České republice.....	20
3.4.2.1 Projekce a dopady stárnutí populace.....	21
3.4.2.2 Populační vývoj a celkový ekonomický rozvoj.....	23
4. Právní úprava nového penzijního systému.....	26
4.1 Primární prameny práva související s penzijní reformou.....	30
4.1.1 Zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření.....	30
4.1.1.1 Vznik a zánik účasti na důchodovém spoření.....	31
4.1.1.2 Nároky z důchodového spoření.....	35
4.1.1.3 Depozitář důchodového fondu.....	36
4.1.1.4 Pravidla jednání s účastníky.....	39
4.1.1.5 Distribuce a dohled důchodového spoření.....	41
4.1.2 Zákon č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření.....	43
4.1.2.1 Vznik a zánik doplňkového penzijního spoření.....	44
4.1.2.2 Nároky z doplňkového penzijního spoření.....	48
4.1.2.3 Distribuce doplňkového penzijního spoření.....	52
4.1.2.4 Pravidla jednání s účastníky a penzijní doporučení.....	53
4.1.2.5 Dohled a státní dozor.....	55
4.2 Penzijní společnosti.....	58
4.2.1 Povolení k činnosti penzijní společnosti.....	59
4.2.2 Požadavky na kapitál penzijní společnosti.....	61
4.2.3 Pravidla činnosti a hospodaření penzijní společnosti.....	62
4.2.4 Přeměna a zrušení penzijní společnosti.....	64
4.3 Penzijní fondy.....	67
4.3.1 Právní úprava způsobu investování důchodového fondu.....	69
4.3.1.1 Důchodový fond státních dluhopisů.....	69
4.3.1.2 Konzervativní důchodový fond.....	70
4.3.1.3 Vyvážený důchodový fond.....	72

4.3.1.4 Dynamický důchodový fond.....	72
5.Průběh penzijní reformy.....	74
6. Závěr.....	77
7. Resumé.....	79
8. Seznam použitých zkratek.....	81
9. Seznam použité literatury.....	82
10. Seznam příloh, tabulek a grafů.....	85

1. Úvod

Otázka důchodové reformy je velmi ožehavým tématem a nasvědčuje tomu i skutečnost, že diskuse o reformování důchodového systému se probíhaly již od počátku 90. let. Celá Evropa a Evropská unie se v současné době snaží vypořádat s problémy, ve kterých se nachází v souvislosti s demografickým stárnutím populace a potřebou reformy penzijního systému. Tato nelehká situace, ve které se Evropská unie, respektive Česká republika a mnoho dalších států v souvislosti se stárnutím populace nachází, má a bude mít dopad na budoucí vývoj a směřování důchodových systémů v celé Evropě. Současnou reformu penzí lze považovat za největší systémovou změnu, která za posledních 20 let nastala.

Česká republika se potýká, stejně jako jiné země EU s problémem stárnutí populace a demografickým vývojem do budoucna. Ubývá ekonomicky aktivní populace a přibývá lidí v důchodovém věku. Původní nereformovaný penzijní systém nereaguje adekvátně na aktuální demografické trendy, které mají za následek snižování počtu plátců do systému, a zároveň výrazný vzestup počtu příjemců dávek. Kdyby se nereformoval, byla by vzhledem k demografickému vývoji jeho funkce neudržitelná. Původnímu důchodovému systému a demografickému vývoji obyvatelstva v České republice je věnována celá kapitola. Analyzujeme nedostatky původního nereformovaného penzijního systému, budeme se zabývat příčinami a výsledky stárnutí populace v České republice a potřebou reformy systému penzí.

V dalších kapitolách se budeme věnovat právní úpravě nového penzijního systému. Především stěžejním pramenům souvisejícím s penzijní reformou. Konkrétně zákonem č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření a zákonem č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření. Podrobně rozebereme právní podmínky vzniku a zániku účasti na důchodovém spoření podle zákona č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření. V souvislosti s tímto zákonem se budeme zabývat nároky z důchodového spoření, analyzujeme pravidla jednání s účastníky a poukážeme i na funkci depozitáře důchodového fondu. Obdobným způsobem vymezíme podmínky vzniku a zániku doplňkového penzijního spoření podle zákona č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření. Zaměříme se na distribuci doplňkového penzijního spoření, dohled a státní dozor podle tohoto zákona.

Další kapitola je zaměřena na penzijní společnosti. Vymezíme jaké je zapotřebí povolení k činnosti penzijní společnosti podle příslušného zákona.

Budeme se zabývat zákonnými požadavky na kapitál penzijní společnosti, rozebereme pravidla jejich činnosti a také se budeme blíže zabývat hospodařením penzijních společností. V závěru kapitoly uvedeme zákonné podmínky přeměny a zrušení penzijní společnosti. Jedna z kapitol je také věnována penzijním fondům a jednotlivým způsobům investování důchodového fondu.

V poslední kapitole zhodnotíme průběh penzijní reformy v České republice po čtvrt roce jejího konání. Bude penzijní reforma v takové podobě, jaké je úspěšná? Bude o penzijní reformu zájem, a kolik občanů se do dobrovolného důchodového spoření zapojí? Zaměříme se na to, co na základě zákona č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření a zákona č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření vzniklo nového, jaké změny to přináší pro občany, a zhodnotíme dosavadní účast na důchodovém spoření a celkový průběh reformy po třech měsících. V závěru se pokusíme nastínit klady a zápory současné reformy a uvedeme možnosti dlouhodobého vývoje současné penzijní reformy do budoucna.

2. Vymezení zkoumané problematiky penzijní reformy

V této práci zkoumáme problematiku právní úpravy důchodové reformy a s ní související skutečnosti, které s uskutečňováním penzijní reformy vznikají. Především se zaměříme na aktuální právní úpravu státního důchodu, také nazývaného jako první pilíř důchodového systému, dále na úpravu nově vzniklého druhého pilíře penzijního systému a na úpravu třetího pilíře. Podrobně se zaměříme na skutečnosti, které druhý pilíř zavádí a především na úpravu penzijních společností, které v rámci penzijní reformy vznikají. Zaměříme se na podmínky vzniku penzijních společností a některá z jejich práv a povinností. V další části práce se zabýváme penzijními fondy, zřízených penzijními společnostmi. Především se zaměříme na to, jaké druhy penzijních fondů vznikají a jaké jsou jejich jednotlivé investiční strategie.

„Začala největší reforma penzí od roku 1989, český důchodový systém tak nově vychází ze tří pilířů“, takto o reformě penzijního systému informuje Ministerstvo práce a sociálních věcí a Ministerstvo financí. Reformou je zejména myšleno zavedení tzv. druhého pilíře. V tomto druhém pilíři si u vybrané penzijní společnosti mají možnost občané spořit tři procenta sazby pojistného na státní důchodové pojištění, o které se jim sníží odvod na státním povinném důchodové pojištění, k tomu na své osobní důchodové pojištění v druhém pilíři přidají ještě dvě procenta ze svého navíc. Penzijní společnost, která poskytuje důchodové spoření musí vytvořit a poté obhospodařovat čtyři druhy důchodových fondů. Účastníci důchodového spoření si budou vybírat dle svých investičních preferencí mezi těmito čtyřmi fondy: důchodový fond státních dluhopisů, konzervativní důchodový fond, vyvážený důchodový fond a dynamický důchodový fond.

Do doby než byla spuštěna reforma v České republice, tak zde byl průběžně financovaný základní pilíř státního důchodového pojištění, označovaný jako první pilíř, který byl základem důchodového zabezpečení. Od roku 1994 vedle něj pak existovalo penzijní připojištění se státním příspěvkem, kde si fyzické osoby starší 18 let spořily prostředky na období svého postproduktivního věku na dobrovolné bázi. Dnes bychom toto penzijní připojištění podřadili pod tzv. třetí pilíř.

Na základě demografického vývoje populace v České republice se ukázalo, že důchodový systém, který byl založen na těchto dvou pilířích, by byl při stávajícím zachování neudržitelný. Důchodový účet, z něhož je první pilíř vyplácen je v současné době v deficitu a nelze jeho vývoj očekávat příznivý, protože podíl

obyvatelstva produktivního věku, který prostředky poskytuje, bude klesat a podíl obyvatelstva postproduktivního věku, který prostředky čerpá, bude naopak vzrůstat.

Východiskem z této situace bylo zvoleno řešení, které zahrnuje vznik soukromého důchodového spoření, poskytováno soukromými společnostmi, kterého se občané mohou dobrovolně účastnit, tím že by si vyvedli část svých aktuálních odvodů. Je potřeba dodat, že první pilíř zůstává zachován, stejně tak i třetí pilíř, ačkoli v modifikované podobě. I přestože se penzijního připojištění účastnilo skoro pět milionů osob, tak vzhledem k objemu jejich spořených prostředků, nebylo možno, aniž by nastaly koncepční změny, celkovou bilanci do budoucna zlepšit. Stejně tak systém průběžného financování, povinné základní důchodové pojištění, průběžně financované a dávkově definované (první pilíř) by nebyl schopen vzhledem k výše uvedeným skutečnostem schopen zajistit osobám řádný důchod a zaopatřit je na stáří. Přesto, že samotný systém důchodového pojištění je velmi dobře propracovaný, na základě výše zmíněných skutečností se jeví jako zastaralý.

3. Původní důchodový systém a demografický vývoj obyvatelstva

Do začátku důchodové reformy byl Český důchodový systém složen ze dvou částí. Prvním pilířem bylo povinné základní důchodové pojištění, průběžně financované, nazývané PAYG, dávkově definované nazývané zkratkou DB. Další částí je penzijní připojištění se státním příspěvkem, které je dobrovolné, kapitálově financované a příspěvkově definované, známé pod zkratkou DC. Jsou to soukromé penzijní fondy a také produkty komerčních pojišťoven, zejména životní pojištění. Terminologie, užívaná v EU se jej nazývá třetí pilíř¹. Součástí tohoto pilíře jsou také služby komerčních pojišťoven, hlavně jde o životní pojištění². Institut důchodového pojištění má v České republice dlouhodobou více než stoletou tradici. Důchodové pojištění u nás bylo zavedeno jako v jedné prvních zemí světa a prodělalo velký vývoj. Samotný systém důchodového pojištění je tudíž velmi propracovaný, nicméně tato právní úprava nereaguje na demografický vývoj společnosti, tudíž je poněkud zastaralá. Systém vyplácí čtyři druhy penzijních dávek - starobní důchody, invalidní důchody, vdovské a vdovecké důchody a sirotčí důchody.

3.1 Důchodové pojištění

Hmotněprávní úprava důchodového pojištění je obsažena v zákoně č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů. Účelem důchodového pojištění je zajištění osob, které nemohou být ekonomicky aktivní z důvodů sociálních událostí. Důchodové pojištění je systém všeobecný, povinný a jednotný. Nositelem důchodového pojištění je stát, který systém garantuje jak právně, tak ekonomicky. Důchodové pojištění je založeno na principu solidarity a v omezené míře na principu zásluhovosti. Dále na principu dynamičnosti, který se projevuje aktualizací hodnoty příjmů při výpočtu a vyplácení důchodů. Okruh osob, které se účastní důchodového pojištění stanovuje § 5 až 6 zákona o důchodovém pojištění. Zákon o důchodovém pojištění připouští také dobrovolnou účast na

¹ Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky: Důchodové pojištění [online]. Dostupné z:

² Základní úprava životního pojištění je obsažena v zákoně č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví, ve znění pozdějších předpisů, který mezi odvětví životního pojištění v příloze 1, části A řadí pojištění a) pro případ smrti, pro případ dožití se stanoveného věku nebo dřívější smrti, spojených životů, s výplatou zaplaceného pojistného; b) důchodu; c) úrazu nebo nemoci jako doplňková pojištění k pojištění podle této části.

důchodovém pojištění.

Z důchodového pojištění se poskytují důchody přímé a odvozené. Mezi důchody přímé patří důchody starobní a důchody invalidní. Odvozené jsou důchody pozůstalostní. Souhrn podmínek pro vznik nároku na jednotlivé druhy důchodů, tzv. důchodové schéma stanovuje zákon o důchodovém pojištění. Konstrukce důchodu je dvousložková. Důchod se skládá ze procentní výměry a základní výměry. Základní výměru stanovuje pevná částka stejná pro všechny druhy důchodů. Procentní výměra se vypočítá od doby pojištění a dosahovaného výdělku.

Právní úpravu financování obsahuje zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů. Pro všechny pojištěnce platí jednotné zásady pro nároky na důchod a pro jejich výpočet. Česká správa sociálního zabezpečení rozhoduje o nároku na důchod, o jeho výši a výplatě³. Dalším základním principem je povinná účast na důchodovém pojištění, za předpokladu splnění zákonem stanovených podmínek. Z důchodového pojištění se nelze vyvázat a neplatit pojistné, ani v případě dostatečných příjmů k zajištění svého stáří. Je možná dobrovolná účast na důchodovém pojištění.

Když jsou splněny stanovené podmínky, vzniká nárok na důchod z důchodového pojištění. Dávky důchodového pojištění jsou také přezkoumatelné soudem v rámci správního soudnictví. Rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení a ostatních plátců důchodů, která se týkají důchodů z důchodového pojištění, tak podléhají principu zajištění soudní ochrany.⁴ Součástí výdajů státního rozpočtu jsou důchody z důchodového pojištění a jsou garantovány státem. Výpočet pojistného je zákonem stanoven a odvody se provádějí měsíčně. S určitou odchylkou pro OSVČ, které si pojistné platí samy formou měsíčních záloh a ročního zúčtování, je systém jednotný.

Uplatňuje se princip solidarity, a to především mezi pojištěnci s vyššími příjmy a pojištěnci s příjmy nižšími. To se odráží ve způsobu stanovení výše důchodu, to je důvod proč se základ pro výpočet důchodu od určité výše nezohledňuje plně, ale je redukován. Vybrané pojistné od osob ekonomicky aktivních slouží k úhradě vyplacených důchodů osobám, které již pobírají důchod. Uplatňuje se solidarita podle principu průběžného financování. Výhodou systému je

³ Pro členy ozbrojených sil a sborů jsou kompetentními orgány ministerstvo obrany, vnitra a spravedlnosti

⁴ PŘIB, J. Kdy do důchodu a za kolik. 5. vydání. Praha : GRADA, 2004. 120 s.

bezsporu jeho univerzalita, zahrnuje všechny ekonomicky aktivní osoby a nevytváří prostor pro jejich rozdílné postavení z důvodu zaměstnání, pohlaví a skutečností podobného charakteru. Posuzování nároků ze základního důchodového pojištění zajišťuje jednotná právní úprava.

Jako fakt se jeví, že právní úprava nereaguje na demografický vývoj obyvatelstva v České republice. Stárnutí české populace způsobené prodloužením střední délky života a pokles porodnosti povede v budoucnu k zatížení ekonomicky aktivní populace i důchodového systému. Při zachování původního systému by došlo ke zvýšení výdajů na důchody a systém by se stal finančně neudržitelný. Reforma penzí by měla vést k diverzifikaci příjmů občanů ve stáří. Pojištěnci by tak neměli být odkázáni pouze na příjmy ze základního povinného důchodového pojištění. Penzijní reforma by měla pojištěnce určitým způsobem motivovat k odpovědnosti za svou budoucnost a nabádat tak k individuálnímu spoření.

3.1.1 Pojistné a výpočet důchodové dávky

Důchodová dávka je součtem tzv. procentní výměry a základní výměry. Tato základní výměra je pro všechny pojištěnce stejná, bez ohledu na dobu pojištění a výši příjmů z ekonomicky aktivní doby. Velikost výdělku odráží procentní výměra v tzv. rozhodném období před přiznáním důchodu. Důležitá je také délka a doba pojištění. Procentní výměra je určována třemi prvky. Celkovou dobou důchodového pojištění, výpočtovým základem a procentní sazbou. Náhradní doby pojištění se také započítávají do doby důchodového pojištění. Náhradní doba je období, za které neodvádí pojištěnec pojistné na důchodové pojištění. Náhradní doba je například doba studia, doba, evidence jako uchazeč o práci, doba výkonu služby další. V zákoně č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění je plný výčet náhradních dob uveden..

Pro dílčí výpočet výpočtového základu je důležité rozhodné období, roční vyměřovací základ, koeficient, osobní vyměřovací základ a výpočtový základ. Z rozhodného období se zjišťují příjmy pro výpočet důchodů. První rok účinnosti zákona o důchodovém pojištění bylo rozhodné období stanoveno na desetiletí zpět a každý další rok účinnosti zákona se o jeden rok prodlužuje. Klíčovým stavem rozhodného období je 30 kalendářních roků bezprostředně před rokem přiznání důchodu.

Roční hrubé příjmy za jednotlivé roky rozhodného období tvoří roční

vyměřovací základ. Nepočítají se do této položky hrubé příjmy za rok bezprostředně předcházející roku přiznání důchodu. Koeficient nárůstu všeobecného vyměřovacího základu se vynásobí s úhrnem ročních vyměřovacích základů.

Všeobecné vyměřovací základy jsou stanoveny vládou ve výši průměrné měsíční mzdy za předchozí kalendářní rok zjištěné na základě informací ČSÚ. Stanovuje se jako podíl všeobecného vyměřovacího základu za kalendářní rok o dva roky předcházející roku přiznání důchodu, vynásobený s přepočítacím koeficientem, a všeobecného vyměřovacího základu za kalendářní rok, za který se vypočítává roční vyměřovací základ.

Měsíční průměr úhrnu ročních vyměřovacích základů pojištěnce za rozhodné období je osobní vyměřovací základ. Za účelem stanovení osobního vyměřovacího základu se z rozhodného období vylučují tzv. vyloučené doby stanovené zákonem. To jsou náhradní doby pojištění, které spadají do rozhodného období a některé další doby taxativně uvedené v zákoně.⁵ Redukcí osobního vyměřovacího základu se vyjádří výpočtový základ.

3.2 Penzijní připojištění se státním příspěvkem

Penzijní připojištění se státním příspěvkem je doplňkový důchodový systém, jehož základní právní úprava je obsažena v zákoně č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením, ve znění pozdějších předpisů. V porovnání s důchodovými systémy evropských států je to systém specifický. Penzijní připojištění je založeno na individualistickém principu, ale v určité míře je připuštěna i možnost zaměstnavatele podílet se na penzijním připojištění svých zaměstnanců. Lze je proto charakterizovat jako systém třetího pilíře s prvky pilíře druhého.⁶ Typickým rysem penzijního připojištění je jeho dobrovolnost, je vázáno na dobrovolný projev vůle občana.

Subjekty právních vztahů penzijního připojištění jsou fyzické osob starší 18 let a penzijní fond. Do vztahů penzijního připojištění vstupuje také stát tím, že zajišťuje kontrolu a stálý dozor nad penzijními fondy, negarantuje však individuální nároky účastníků. Stát penzijní připojištění finančně podporoval cestou státních příspěvků a daňových úlev. Penzijní připojištění mohou poskytovat pouze penzijní fondy.

⁵ Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění

⁶ TRÖSTER, P. Právo sociálního zabezpečení. 5. přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 321.

Penzijní fond má postavení právnické osoby, je akciovou společností, ke svému vzniku a činnosti potřebuje povolení České národní banky, musí mít statut a penzijní plán. Právní vztah penzijního připojištění vzniká na základě subjektivní právní skutečnosti, kterou je smlouva mezi účastníkem a penzijním fondem. Součástí smlouvy musí být penzijní plán. Penzijní připojištění zaniká na základě subjektivních a objektivních právních skutečností uvedených v § 17 až 19 zákona o penzijním připojištění se státním příspěvkem. Z penzijního připojištění jsou poskytovány penze, jednorázové vyrovnání a odbytné. Penzi rozumí zákon o penzijním připojištění se státním příspěvkem doživotní pravidelnou výplatu peněžní částky, může se jednat o penze starobní, invalidní, výsluhové a pozůstalostní. Výše penze je závislá na příspěvcích účastníka, státním příspěvku a výnosech fondu.

ZPP připouští, aby část nebo celý příspěvek za účastníka platila třetí osoba včetně zaměstnavatele. Třetí osoba se nestává účastníkem PP, nevznikají jí vůči penzijnímu fondu nároky ani povinnosti. Oprávněnou osobou zůstává i v tomto případě účastník. V systému PP bylo na konci roku 2010 4,5 mil. účastníků, jejich počet se trvale zvyšuje. Průměrný měsíční příspěvek je účastníka 440 Kč.⁷ Tento příspěvek je považován za nízký, při přepočtu na měsíční výplatu doživotní penze je naspořená částka zanedbatelná. Dalším problematickým aspektem současného PP je jednorázový výběr naspořených prostředků namísto výplaty doživotní penze.⁸ PP tak v konečném důsledku neplní svůj hlavní cíl, tj. zvyšovat příjmy v důchodu.

3.3 Nedostatky původního penzijního systému

O potřebě reformy českého penzijního systému nelze pochybovat, jeho funkce by byla vzhledem k demografickému vývoji neudržitelná nejdéle na dalších 20 let.⁹ Změny v penzijním systému musí odstranit stávající nedostatky a zároveň nemůže ignorovat doporučení a reformní modely mezinárodních organizací jako je OECD, WB, ILO a EU. Původní důchodový systém byl přitom až na malé změny prakticky stále stejný, jaký zde byl v roce 1989 i když jeho parametry byly upraveny. Penze jsou financovány téměř výhradně z průběžného pilíře. V minulosti se úpravy týkaly

⁷ Základní ukazatele vývoje penzijního připojištění v České republice [online]. Praha: Ministerstvo financí České republiky, vydáno 16. 2. 2011 Dostupné z: <http://www.mfcr/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/ft_ukazatele_penzijniho_pripojisteni_60579.html>.

⁸ Doplnkové systémy - penzijní připojištění se státním příspěvkem [online]. Praha: Ministerstvo financí České republiky, 2010 Dostupné z: <http://www.mfcr/cps/rde/xbcr/mfcr/Priloha_8_doc.doc>.

⁹ FOLTÝN, J. Penzijní reforma v ČR je nevyhnutelná. Hospodářské noviny, 10. 11. 2005, s. I přílohy Penzijní připojištění.

prodloužení věku odchodu do důchodu, byla uzákoněna pravidla pro valorizaci penzí, zrušily se profesní kategorie určující věk odchodu do důchodu a jiné. Byl zaveden pilíř dobrovolného, státem podporovaného spoření na důchod do penzijních fondů se státní podporou.

Navzdory tomu, že Česká republika v minulosti začala reformovat důchodový systém, provedené změny nestačily k udržení stability penzijního systému, který nebyl udržitelný v původní podobě. V roce 2040 by mohl nereformovaný důchodový systém pohltit dalších 6-7 % HDP. Český penzijní systém se potýká s níže uvedenými nedostatky.¹⁰

Systém penzí v České republice doposud poskytoval relativně vysoké důchody, v budoucnosti však nebude mít na jejich výplatu prostředky. Nereaguje totiž adekvátně na aktuální demografické trendy, které mají za následek snižování počtu plátců do systému, a zároveň výrazný vzestup počtu příjemců dávek. Hlavním nedostatkem původního penzijního systému spočívá v nedostatečném diverzifikaci rizik. Doposud byl systém téměř plně jednosložkový, protože ze třetího pilíře se prakticky nevyplácejí zatím téměř žádné doživotní penze, popřípadě příliš nízké. Diverzifikace rizika zvyšuje jistotu pojištěnců i za cenu nižšího, ale v čase stabilnějšího výnosu důchodového systému.¹¹

Další nedostatek původního systému je deficit, který se bude v následujících desetiletích z důvodu demografického vývoje neustále prohlubovat. Z důvodu odchodu velkého počtu osob do předčasného důchodu se také zhoršuje deficit penzijního systému. Osoby s předčasným odchodem do důchodu výrazně zvyšují podíl populace ekonomicky závislé na státu. Takový vývoj by nebyl penzijní systém schopen finančně udržet a hrozilo by, že ze střednědobého a dlouhodobého časového hlediska by negativně ovlivňoval ekonomický růst. Další nevýhodou penzijního systému je skutečnost, že výrazně aplikuje intragenerační redistribuci. Konkrétně v roce 1998 bylo přes 50 % všech vyplácených penzí v rozpětí + 10 % intervalu okolo průměrného starobního důchodu.¹² Graf č. 1 znázorňuje míru příjmové redistribuce. Vysoká míra příjmové solidarity je v rozporu s principem zásluhovosti.

Byla potřeba hledat rovnováhu mezi těmito dvěma principy posílením

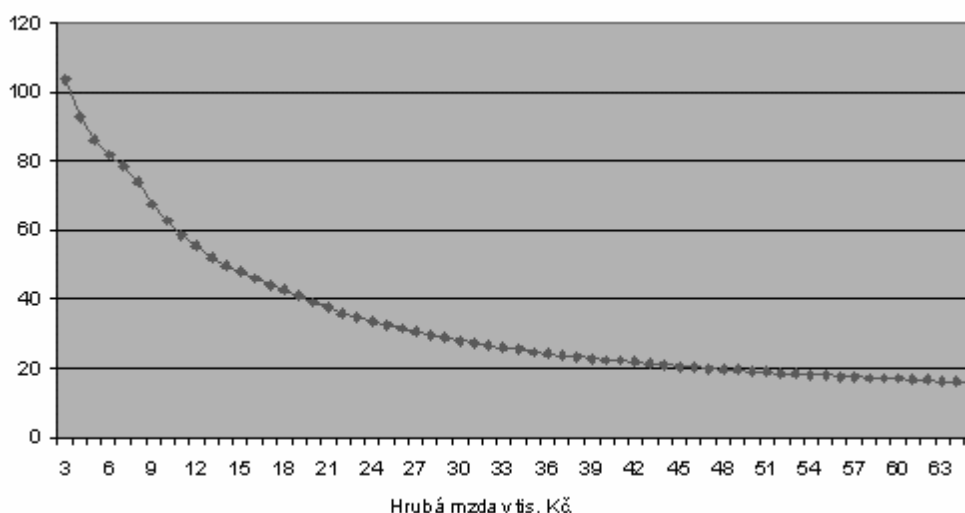
¹⁰PERTOLD, F. a RYSKOVÁ, S. Do důchodu holí a o holi. *Ekonom*, 2004, roč. 48, č. 45, s. 36 – 39

¹¹BEZDĚK, V. a kol. Závěrečná zpráva Výkonného týmu. MPSV [online] 2005 Dostupný na WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/2235/zaverecna_zprava.pdf>.

¹²BEZDĚK, V. Penzijní systémy obecně i v kontextu české ekonomiky (současný stav a potřeba reformy) I. a II. díl. ČNB [online]. 2000 Dostupný na WWW: <http://www.cnb.cz/1250/pdf/vp25_2.pdf (2000)>.

principu zásluhovosti a snížením příjmové solidarity. Není možné posilovat princip zásluhovosti, snižováním nadměrné redistribuce v systému a zároveň nezvyšovat míru zdanění nebo nesnižovat výši části důchodů. Hlavním cílem důchodového systému jsou vysoké důchody, nízký důchodový věk a nízká pojistná sazba. Můžeme hovořit jako o vrcholech trojúhelníku, kterých nelze být dosaženo zároveň.

Graf č. 1: Náhradový poměr v %¹³

V tomto nastavení byl systém sice schopen krátkodobě dosahovat přebytků, ale to nezaručovalo jeho udržitelnost ani stabilitu do budoucna. V každém důchodovém systému se problémy projeví s určitým zpožděním, zejména ty které jsou způsobeny nepříznivým demografickým vývojem. Proto bylo důležité začít s reformními kroky dříve, než problémy skutečně dolehnou.

Přebytky nepostačují ani k dosažení spravedlivějšímu zvýšení dávek podle principu zásluhovosti.

¹³ Zdroj: www.duchodovareforma.cz

3.4 Demografické opodstatnění reformy penzijního systému

V České republice stárne populace a tento fenomén je dokonce výraznější než v ostatních zemích OECD.¹⁴ Proces, během něhož se mění věková struktura obyvatelstva určité demografické jednotky, a to tím, že vzrůstá podíl osob starších 65 let a snižuje se podíl osob mladších 15 let se nazývá demografické stárnutí. Na základě vzájemných proporcí mezi hlavními věkovými skupinami 0-14, 15-59, 60+ může být populace určité demografické jednotky rozdělena na mladou, středního věku nebo stárnoucí. Populace stárnoucí je taková, ve které podíl obyvatel nad 65 let tvoří 8 % z celkového počtu obyvatel.¹⁵

Všeobecně uznávaná hranice stáří na základě demografických studií Světové zdravotnické organizace WHO byla stanovena na věk 65 let. Tato hranice se používá především v mezinárodních srovnáních. Často je vnímána hranice stáří v souvislosti s oficiálním zákonem stanoveným věkem pro odchod do důchodu, které stanoví státní penzijní systém. stabilní vývoj populace s neklesajícím indexem závislosti je důležitý pro dlouhodobou celkovou stabilitu PAYG systému.¹⁶ Na dlouhodobé rovnováze má vliv vyrovnaný poměr doby pojištění. Jde o dobu, po kterou se platí pojistné a pobírají se dávky. To určuje zejména věková hranice pro odchod do starobního důchodu.

Fenomén stárnutí populace způsobuje, že v České republice dochází k tomu, že průměrný objem neodpovídá objemu průměrné vyplacené dávky a to proto, že systém potřebuje ke své stabilitě alespoň neklesající populaci.

3.4.1 Příčiny stárnutí populace v České republice

Počty obyvatel v jednotlivých věkových skupinách v populaci se znázorňují pomocí grafu. Početnost jednotlivých kohort je ovlivněna třemi prvky. A to porodností, úmrtností a migrací.

Ve vyspělých zemích se úmrtnost projevuje především na vrcholu věkové pyramidy, protože úmrtnost v kojeneckém a dětském věku je díky pokrokům lékařské vědy snížena na téměř nulovou hodnotu. To je jeden z důvodů, proč se snížení úmrtnosti projevuje nárůstem počtu starších věkových skupin, což logicky

¹⁴ Ageing and Employment Policies – Czech Republic. OECD [online]. 2003 Dostupný na WWW: <<http://www1.oecd.org/publications/e-book/8104131E.pdf>>.

¹⁵ RABUŠIC, L. Česká společnost stárne. 1. vydání. Brno : MU, 1995. 192 s.

¹⁶ Podíl osob starších 65 let a osob ve věku 0 – 19 let ku počtu osob 20 – 64 let.

vede k trendu populačního stárnutí.

3.4.2 Demografický vývoj v České republice

V roce 2003 zpracoval Český statistický úřad projekci obyvatelstva do roku 2050.¹⁷ Projekce počítá s celkovým zvýšením porodnosti, se zlepšováním úmrtnostních poměrů a také s předpokladem, že Česká republika zůstane migračně ziskovou zemí. Český statistický úřad zpracoval nízkou, střední a vysokou variantu projekce, proto budeme uvádět údaje ze střední varianty. Od 90. let 20. století pozorujeme pokles počtu narozených dětí. Je to jedna z nejvýraznějších změn reprodukčního chování obyvatelstva ČR po roce 1989. Nejmenší úroveň porodnosti byla zaznamenána v r. 1999, nenarodilo se ani 90 000 dětí a úhrnná porodnost dosáhla hodnoty 1,13.¹⁸ Vývoj porodnosti do budoucna mohou ovlivnit mladí lidé narození v 70. letech a později.

Projekce ČSÚ vychází z předpokladu, že nejnižší úroveň porodnosti již bylo dosaženo v roce 1999. Mimo jiné předpokládá, že se trendy v ČR budou přibližovat úrovni a struktuře porodnosti v západoevropských zemích. Předpokládá, že porodnost se má zvyšovat až do roku 2030, aby se posléze stabilizovala. Tato varianta uvádí hodnotu porodnosti 1,62 dítěte na jednu ženu v roce 2050.

Demografický vývoj české populace předpokládá posunutí nejvyšší intenzity porodnosti do pozdějšího věku a to dle střední varianty 28 až 30 let. Obecně se tedy bude snižovat generační míra porodnosti. Ohledně vývoje úmrtnosti v České republice, i přes značné zrychlení tempa zlepšování úrovně úmrtnosti po roce 1989, tak stále ve střední délce života zaostává za vyspělými evropskými zeměmi zhruba o 3 až 4 roky. Projevem vývoje úmrtnosti je, že k poklesu došlo v celém rozsahu věkové struktury. Žádná z variant nepočítá do budoucna, že by současná úroveň stagnovala, naopak počítá s prodlužováním naděje dožití a to především u mužů. Tempo bude zřejmě pomalejší než v 90. letech 20. Století. Varianta počítá s prodloužením naděje dožití při narození s hodnotou 78,9 let pro muže a 84,5 let pro ženy v roce 2050.

Lze se domnívat, že ČR zůstane do budoucna imigrační zemí, takže více osob se do našeho státu přistěhuje, než odstěhuje. Statistiky především hovoří o

¹⁷ Oproti předchozím projekcím se liší tím, že do celkového počtu obyvatel zahrnuje kromě osob s trvalým pobytem na území ČR také cizince s dlouhodobým pobytem a cizinci s azylem.

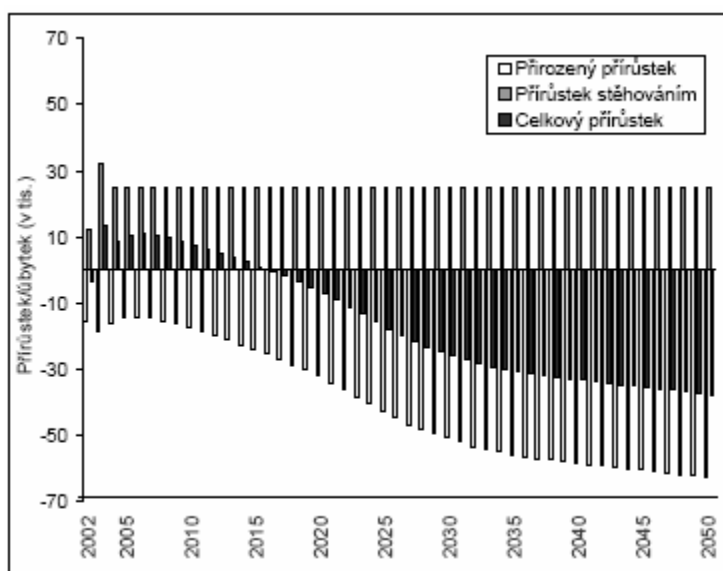
¹⁸ Projekce obyvatelstva České republiky do roku 2050. Český statistický úřad [online]. Dostupný na WWW: <[http://www.czso.cz/csu/edicniplan.nsf/t/B0001D6145/\\$File/4025rra.pdf](http://www.czso.cz/csu/edicniplan.nsf/t/B0001D6145/$File/4025rra.pdf)>.

občanech východoevropských zemí jako Ukrajina, Rusko, Slovensko, ale i Vietnamu. Ve střední variantě se počítá s přírůstky cca 25 000 osob ročně.

3.4.2.1 Projekce a dopady stárnutí populace

Projekce předpovídá klesající počet obyvatel v ČR a míra imigrace nestačí na vyrovnání přirozeného úbytku. Závažnější problém je stárnutí populace, které se v budoucnu bude dále zrychlovat. Varianta počítá se stálým úbytkem obyvatelstva po roce 2015, to by znamenalo, že počet obyvatel by měl klesnout pod 10 milión poprvé v roce 2034.¹⁹

Graf č. 2: Očekávaný přírůstek/úbytek obyvatel, střední varianta, 2002 - 2050²⁰

Po roce 1996 je počet dětí do 15 let nižší než počet osob starších 60 let. Další vývoj populace v ČR je charakteristický nepravidelností, protože se střídají slabé a silné generace v populaci věková pyramida se postupně vyrovnává. Klesne podíl dětí do 15 let do roku 2050 ze současných 16 % na 12 %. Snižovat by se měl i počet a podíl osob ve věku 15 až 64 let, a to hlavně z důvodu, že silné populační poválečné ročníky přejdou z této věkové skupiny do starší 64 let. Na konci

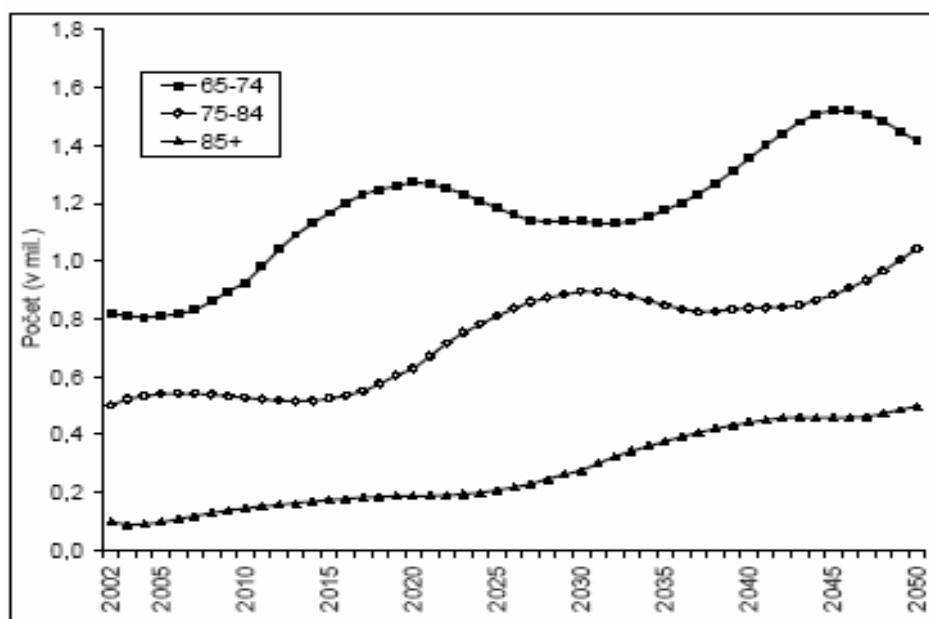
¹⁹ Projekce obyvatelstva České republiky do roku 2050. Český statistický úřad [online]. Dostupný na WWW: <[http://www.czso.cz/csu/edicniplan.nsf/t/B0001D6145/\\$File/4025rra.pdf](http://www.czso.cz/csu/edicniplan.nsf/t/B0001D6145/$File/4025rra.pdf)>.

²⁰ Zdroj: Český statistický úřad

sledovaného období tak podíl věkové skupiny 15 až 64 let klesne ze současných 71 % na 56 %. Za 30 let bude nejpočetnější skupina obyvatel tvořena ekonomicky aktivními osobami ve věku 53 až 56 let. Dnes ji tvoří lidé pod třicet let.

Nejvíce bude narůstat skupina obyvatel nad 65 let. Dnes tuto skupinu tvoří zhruba jednu sedminu z celkového počtu obyvatelstva, tento podíl by měl podle střední varianty narůst až na jednu třetinu do roku 2050. To znamená téměř 3 miliony osob starších 65 let, oproti dnešním 1,4 mil v absolutním čísle. OECD však počítá dokonce s tím, že do roku 2050 budou celé dvě třetiny české populace tvořit osoby starší 65 let, což je vedle Japonska nejvyšší údaj ze všech členských zemí OECD.²¹ V polovině 21. století bude každý dvacátý obyvatel dokonce starší 85 let.²²

Graf č. 3: Očekávaný počet obyvatel starších 65 let, střední varianta, 2002 – 2050²³

Počet osob starších 65 let začalo přibývat a z kvůli poklesu porodnosti se zastoupení těchto osob v populaci zvýrazní. Tyto změny se odrazí také i v průměrném věku, který se v roce 2050 bude pohybovat okolo 50 let. Bude také vzrůstat index stáří. Předpokládá se, že počet osob starších 65 let bude 2,5 krát převyšovat počet dětí do 15 let.

²¹ Ageing and Employment Policies – Czech Republic. OECD [online]. Dostupný na WWW: <<http://www1.oecd.org/publications/e-book/8104131E.pdf>>.

²² Projektce obyvatelstva České republiky do roku 2050. Český statistický úřad [online]. Dostupný na WWW: <[http://www.czso.cz/csu/edicniplan.nsf/t/B0001D6145/\\$File/4025rra.pdf](http://www.czso.cz/csu/edicniplan.nsf/t/B0001D6145/$File/4025rra.pdf)>.

²³ Zdroj: Český statistický úřad

Tab. č. 1: Očekávaný průměrný věk a index stáří, všechny varianty, 2002 - 2050²⁴

Rok	Průměrný věk			Index stáří ¹⁾		
	nízká	střední	vysoká	nízká	střední	vysoká
2002	x	39,3	x	x	89	x
2005	40,0	40,0	40,0	98	97	97
2010	41,3	41,2	41,1	116	114	112
2015	42,6	42,4	42,2	137	131	125
2020	44,0	43,6	43,3	160	148	139
2025	45,3	44,8	44,4	181	163	152
2030	46,6	45,9	45,4	205	181	167
2035	47,7	46,8	46,3	225	197	181
2040	48,6	47,6	47,0	256	220	202
2045	49,4	48,2	47,6	284	240	219
2050	50,1	48,8	48,1	303	252	227

Projekce uvedená výše, počítá do budoucna se stoupající ekonomickou zátěží ekonomicky aktivního obyvatelstva, i přestože se bude zvyšovat i hranice odchodu do důchodu. Takto předpokládaný vývoj dokazuje i index závislosti. V roce 2002 připadala jedna závislá osoba na dvě nezávislé, ke konci sledovaného období bude tato relace téměř vyrovnaná.²⁵ Je třeba si uvědomit, že i určitá část lidí v produktivním věku není ve skutečnosti v zaměstnání a proto se nepodílí vytváření příjmů, ze kterých mají být hrazeny penze těch, kteří důchod pobírají. Proto skutečný podíl závislých lidí by byl vyšší.

Dopady populačního stárnutí zahrnují především dvě zásadní otázky, a to vztah ekonomického rozvoje země a stárnoucí populace, a za druhé problematiku ekonomické zátěže penzijními systémy a výdaji na zdravotní péči.²⁶

3.4.2.2 Populační vývoj a celkový ekonomický rozvoj

V evropských podmínkách vyspělých ekonomik se projeví nízký až záporný populační růst v omezeném přílivu pracovních sil což by se v konečném důsledku mohlo projevit ve zpomalení ekonomického růstu. Do budoucna očekáváme nárůst zásadnosti kapitálových trhů, poněvadž plátcí do fondového systému budou pečlivě vybírat, kam investovat své zdroje co nejefektivněji, s ohledem na očekávání pro život v důchodu. Stárnutí obyvatelstva se projeví také v nárůstu počtu osob s

²⁴ Zdroj: Český statistický úřad

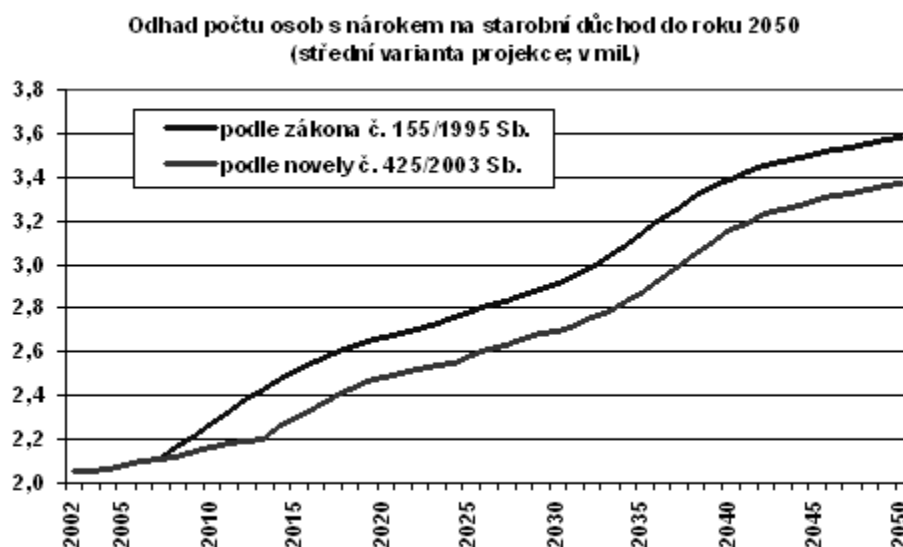
²⁵ Projekce obyvatelstva České republiky do roku 2050. Český statistický úřad [online]. 2003 [cit. 12. března 2006]. Dostupný na WWW: <[http://www.czso.cz/csu/edicniplan.nsf/t/B0001D6145/\\$File/4025rra.pdf](http://www.czso.cz/csu/edicniplan.nsf/t/B0001D6145/$File/4025rra.pdf)>.

²⁶ RABUŠIC, L. Česká společnost stárne. 1. vyd. Brno : MU, 1995. 192 s.

nárokem na starobní důchod. Podle střední varianty se podíl osob starších 65 let postupně zvýší z 13,9 % v roce 2002 na 22,9 % v roce 2030. Znamenalo by to v absolutních číslech zvýšení z 1,418 miliónu v roce 2002 na 2,308 miliónu v roce 2030.²⁷ Stoupne také mezi seniory počet osamoceně žijících jedinců a ženy budou zaujímat stále větší podíl, a to díky nižší úmrtnosti.

Toto je příkladem hrozby českému penzijnímu systému, který byl založen na pouze průběžném financování. Tzv. index ekonomické zátěže starou populací IEZSP, při předpokládaném demografickém vývoji říká, že v roce 1990 připadalo na 100 pracujících osob 35 důchodců, v roce 2030 už to bude 47 až 57 penzistů.²⁸ Toto zatížení původní penzijní systém nemohl trvale unést, neboť početně slábnoucí ekonomicky aktivní generace musí ze svých příjmů živit nejen populaci dětskou, ale i přibývající ekonomicky neaktivní populaci v důchodu.

Graf č. 4: Odhad počtu osob s nárokem na starobní důchod do roku 2050²⁹

Nárůst předpokládaných veřejných výdajů v souvislosti se stárnutím populace se však neomezuje pouze na penzijní systém. Zdá se zřejmé, že důsledky demografického vývoje se dotknou i dalších oblastí veřejné politiky. Průměrná délka dožití, která narůstá, také zvýší náklady na léčení a zdravotní péči, takže stárnutí populace se také výrazně projeví v rozpočtech zdravotnictví. Odhady OECD

²⁷ Projekce obyvatelstva České republiky do roku 2050. Český statistický úřad [online]. 2003 [cit. 12. března 2006]. Dostupný na WWW:

<[http://www.czso.cz/csu/edicniplan.nsf/t/B0001D6145/\\$File/4025rra.pdf](http://www.czso.cz/csu/edicniplan.nsf/t/B0001D6145/$File/4025rra.pdf)>.

²⁸ RABUŠIC, L. Česká společnost stárne. 1. vyd. Brno : MU, 1995.

²⁹ Zdroj: Český statistický úřad

předpokládají, že výdaje na zdravotní péči pro určitou věkovou skupinu zůstanou nezměněny, může stárnutí populace zvýšit náklady na zdravotní péči až o 2 procentní body HDP během dalších 50 let. Od roku 2000 do roku 2050 může být celkový přírůstek veřejných výdajů způsobený stárnutím populace až 7 procentních bodů HDP a to i s ohledem na redukce v přídavicích na děti, rodinných přídavicích.³⁰ Nutnost hledat možnosti úspor i v oblasti nestarobních důchodů³¹, které tvoří téměř 30 % výdajů celého důchodového systému je namístě. Jeden z hlavních cílů penzijní reformy bylo a je připravit dlouhodobě finančně udržitelný systém, který zajistí přiměřené příjmy ve stáří, při invaliditě a při ztrátě živitele. Proto je podle vlády potřebné zvýšit diversifikaci příjmů, resp. zdrojů příjmů, ve stáří a průběžně financované základní důchodové pojištění doplnit možnostmi soukromých úspor. To byl jeden z důvodů k založení druhého pilíře důchodového pojištění.

³⁰ Ageing and Employment Policies – Czech Republic. OECD [online]. Dostupný na WWW: <<http://www1.oecd.org/publications/e-book/8104131E.pdf>>.

³¹ Vdovské, vdovecké důchody, sirotčí důchody a invalidní důchody.

4. Právní úprava nového penzijního systému

Vzhledem k demografickému vývoji populace v České republice bylo nutné důchodový systém založený na dvou pilířích reformovat. Na konci roku 2011 byly schváleny zákony, účinné od 1. 1. 2013, které zásadním způsobem mění systém důchodového zabezpečení v České republice. Důchodový systém tak nově vychází ze tří pilířů. Zákony zavádí nový druh spoření na důchod, a to druhý důchodový pilíř nazývaný Důchodové spoření. Dále změnou penzijního připojištění na nově nazývané Doplňkové penzijní spoření, které tvoří třetí pilíř.

Mluvíme o zákonu č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření, který upravuje důchodové spoření u penzijní společnosti, práva a povinnosti z důchodového spoření, nároky z důchodového spoření, pojištění důchodu u pojišťovny a výkon dohledu.

Dále zákonu č. 427/2011., o doplňkovém penzijním spoření, který upravuje doplňkové penzijní spoření u penzijní společnosti, práva, povinnosti a nároky z tohoto spoření, poskytování státního příspěvku, činnost penzijní společnosti, výkon činností souvisejících s činností penzijní společnosti, transformaci penzijního fondu, výkon dohledu a státního dozoru v této oblasti.

A zákonu č. 428/2011 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o důchodovém spoření a zákona o doplňkovém penzijním spoření, který plní funkci doprovodného změnového zákona.

Na základě těchto zákonů došlo k několika zásadním koncepčním změnám. Hlavní z nich je zavedení druhého pilíře důchodového systému, tím poskytnuta možnost dobrovolně vyvádět část financí ze státního průběžného systému do soukromých fondů. Další změny jsou v oblasti třetího pilíře důchodového systému, zavedením doplňkového penzijního spoření a reformací původních penzijních fondů. Mezi nejdůležitější subjekty podílející se na důchodové reformě jsou penzijní společnosti, upravené zákonem č. 427/2011., o doplňkovém penzijním spoření. Jedná se o právnické osoby ve formě akciové společnosti, v obchodní firmě označené jako penzijní společnost, které je pro ně zákonem vyhrazeno. Mezi hlavní činnosti penzijních společností patří provozování důchodového spoření, doplňkového penzijního spoření a případné obhospodařování fondu, přičemž penzijní společnost nemusí vykonávat všechny tyto činnosti společně. Penzijní společnosti musí být k těmto činnostem vydáno příslušné povolení Českou národní bankou, a to včetně povolení k vytvoření konkrétních fondů. Penzijní společnosti

existují jako komerční subjekty za účelem zisku, získávají prostředky na svou činnost a na vytváření svého zisku z úplaty získané z majetku tvořícího fondy, a to z úplaty za obhospodařování majetku a z úplaty za zhodnocení majetku ve fondu. Výše těchto úplat je limitována zákonem č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření i zákonem č. 427/2011., o doplňkovém penzijním spoření. Tento limit je také konkretizován ve statusu konkrétního fondu.

Penzijní společnost, která poskytuje důchodové spoření musí vytvořit a následně obhospodařovat čtyři druhy důchodových fondů, do kterých budou moci účastníci důchodového spoření dle svých investičních preferencí investovat. Penzijní společnosti poskytující důchodové spoření musí vytvořit všechny tyto druhy důchodových fondů. Jedná se o důchodový fond státních dluhopisů, konzervativní důchodový fond, vyvážený důchodový fond a dynamický důchodový fond.

Ve třetím pilíři penzijní společnosti vytváří dva základní typy fondů. První jsou tzv. transformované fondy, vzniklé transformací penzijních fondů existujících do 31. 12. 2012 podle zákona o penzijním připojištění se státním příspěvkem. Druhým typem jsou pak od 1. 1. 2013 vzniklé účastnické fondy. I těchto účastnických fondů bude moci penzijní společnost zřizovat více druhů s různými investičními strategiemi, ale minimálně musí zřídit povinný konzervativní fond. Původní podmínky penzijního připojištění v penzijních fondech jsou zachovány i v transformovaných fondech. Nově je možno vstupovat pouze do účastnických fondů. Jako největší rozdíl v podmínkách mezi původními penzijními fondy a novými účastnickými fondy by se mohlo zdát odstranění garance nezáporného vývoje hodnoty vložených finančních prostředků. Tato garance nezáporného vývoje hodnoty vložených finančních prostředků byla pro penzijní fondy typická, ale zároveň jako jeden z více důvodů ovlivňovala jejich nízkou míru výnosnosti. U doplňkového penzijního spoření platí, že stát poskytuje účastníkům ke spořeným prostředkům příspěvek ze státního rozpočtu, jako tomu bylo u penzijního připojištění, stejně tak daňové zvýhodnění. Do třetího pilíře může účastník vstoupit dobrovolně podle své úvahy a stejně tak je možné z něj vystoupit, avšak za určitých finančních sankcí. Zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření i zákonem č. 427/2011., o doplňkovém penzijním spoření obsahuje limity, které se vztahují k investování do finančních investičních nástrojů, druhu i rozsahu investice pro jednotlivé druhy fondů. Pro zájemce o účast v systému bude vzhledem k tomu, že se jednotlivé druhy fondů penzijních společností budou lišit právě i investičními nástroji, je relativně složité rozhodnout se který z fondů zvolit. Vstup do nového

druhého pilíře důchodového systému je pro osoby dobrovolný, což znemožňuje počítat s určitým objemem finančních prostředků v tomto pilíři. Avšak je nutno upozornit, že rozhodnutí uzavření smlouvy o důchodovém spoření, je podle aktuální legislativy nevratné. Jakmile osoba jednou do tohoto systému vstoupí, bude se jej muset účastnit po celou dobu svého produktivního věku.

Dobu pro rozhodnutí o vstupu do druhého pilíře zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření omezil. Každý se musí rozhodnout, jestli vstoupí do druhého pilíře, do konce roku ve kterém dovrší 35 let. Osoby, které již dovršily 35 let zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření stanoví lhůtu pro uzavření smlouvy o důchodovém spoření v délce 6 měsíců plynoucí od 1. ledna 2013. U osob, které aktuálně nejsou poplatníky pojistného na důchodové pojištění, například jsou nezaměstnaní, stanoví lhůtu pro uzavření smlouvy o důchodovém spoření, ode dne od kterého byly poprvé od 1. ledna 2013 poplatníky pojistného na důchodovém pojištění. Spořené finanční prostředky účastníků důchodového spoření a doplňkového penzijního spoření jsou shromažďovány ve fondech, to důchodových nebo účastnických, popř. transformovaných, bez právní subjektivity. O tyto fondy se starají penzijní společnosti jako subjekty práva. Majetek těchto fondů je souborem majetku, který náleží všem účastníkům konkrétního fondu, i jiným osobám, na které přešlo právo na vyplacení prostředků účastníka. Nejedná se však o spoluvlastnictví podle občanského zákoníku, zde je možno odkázat na povahu majetku v podílových fondech kolektivního investování. Poměr, patřícího majetku ve fondu konkrétnímu účastníkovi, je vymezen počtem důchodových, resp. penzijních jednotek na účtu konkrétního účastníka. Vedle penzijních společností, které shromažďují a obhospodařují finanční prostředky ve fondech, má na nakládání s prostředky účastníků ve fondech podstatný podíl také depozitář. Na základě § 38 a násl. zákona č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření provádí depozitář průběžnou kontrolu obhospodařování a nakládání penzijní společnosti s prostředky účastníků ve fondech. Osobou depozitáře může, jak je tomu v našem právu finančního trhu obvyklé, být pouze banka. Jsou na ni kladeny vysoké požadavky a je v zákoně č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření také konstruována objektivní odpovědnost za jeho činnost, která může vyústit až v odpovědnost za případnou škodu vůči jednotlivým účastníkům důchodového systému. Penzijní společnost má smluvně zajištěného vždy jen jediného depozitáře pro všechny své fondy.

Finanční prostředky vložené do důchodového spoření nebo doplňkového penzijního spoření nejsou žádným způsobem zajištěny, jako to známe například z

bankovních vkladů. Není zde ani garantován nezáporný výnos, jako tomu bylo u penzijního připojištění. Za hlavní prostředky právní úpravy, které mají za cíl ochránit naspořené prostředky účastníků, lze považovat povinnost penzijní společnosti mít smluvně zajištěn výkon činnosti depozitáře a povinnost oddělení majetku penzijní společnosti od majetku účastníků důchodového spoření nebo doplňkového penzijního spoření. V případě nutnosti, tedy zejména existenčních potíží penzijní společnosti, je tak možný převod všech obhospodařovaných fondů na jinou penzijní společnost, což by mělo zachránit majetek účastníků, nicméně bez záruky výše jeho hodnoty. Takovýto převod může penzijní společnosti také nařídít Česká národní banka. V případě převodu bude moci účastník ve lhůtě 6 měsíců bezplatně změnit svou investiční strategii, popř. i penzijní společnost, odcházet však bude pouze s majetkem odpovídajícím objemu jeho důchodových, resp. penzijních jednotek. Těžko si přitom představit, že by v takové situaci bylo efektivní žádat náhradu škody za znehodnocení majetku účastníka spoření po penzijní společnosti, neboť její kapitál bude v příkrém nepoměru k objemu spravovaných Reálnější, co do majetkových poměrů, by bylo žádat takovou náhradu po depozitáři, bylo by však nutné prokázat mu odpovědnost za znehodnocení úspor účastníků, což bude velmi obtížné například i s ohledem na známou judikaturu týkající se podílových fondů kolektivního investování a odpovědnosti jejich depozitářů. Pozitivem přijaté legislativy je relativně podrobná úprava podmínek, jakým způsobem jednat se zájemci o tyto finanční produkty a s účastníky spoření. Penzijní společnost je povinna získat od zájemce informace v takovém rozsahu, který jí umožní vyhodnotit, zda uzavření smlouvy odpovídá cílům účastníka důchodového spoření, jeho odborným znalostem a zkušenostem potřebným pro pochopení souvisejících rizik. Získání těchto informací a jejich vyhodnocení bude muset být schopna kdykoliv v budoucnu doložit orgánu dohledu, tj. České národní bance.

Důležitou úlohu také sehrají finanční poradci, zejména v první polovině roku 2013 kdy se bude rozhodovat většina osob starších 35 let. Zákon č. 427/2011., o doplňkovém penzijním spoření vymezuje osoby oprávněné nabízet a zprostředkovávat tyto finanční produkty a také stanoví podmínky jejich odborné způsobilosti. Kvalifikované osoby poskytující podstatné informace o produktech druhého a třetího pilíře, mohou zásadně ovlivnit jak úspěch začátku důchodové reformy, tak spokojenost účastníků s těmito finančními produkty. Na základě skutečností současného stavu, kdy není ani zahájeno ověřování odborné způsobilosti nebo vzdělávání zprostředkovatelů, je možno pochybovat o připravenosti prodeje

finančních produktů druhého pilíře. Je tak pravděpodobné, že se zájemcům o důchodové spoření nebude zatím dostávat takové péče, jaké tento závažný krok vyžaduje. V současné době je reforma důchodového systému prozatím v začátcích, proto je sice možno hodnotit její právní úpravu, tak argumentovat aktuálními poznatky k penzijním společnostem, není však možno hodnotit všechny aspekty důchodové reformy. Bude záležet na samotném zpopularizování reformy a zprostředkování produktů důchodového spoření a doplňkového penzijního spoření budoucím účastníkům. Hlavní roli sehrají odpovědná ministerstva a finanční instituce nabízející finanční produkty důchodového systému.

4.1 Primární prameny práva související s penzijní reformou

Mluvíme o zákonu č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření, který upravuje důchodové spoření u penzijní společnosti, práva a povinnosti z důchodového spoření, nároky z důchodového spoření, pojištění důchodu u pojišťovny a výkon dohledu.

Dále o zákonu č. 427/2011., o doplňkovém penzijním spoření, který upravuje doplňkové penzijní spoření u penzijní společnosti, práva, povinnosti a nároky z tohoto spoření, poskytování státního příspěvku, činnost penzijní společnosti, výkon činností souvisejících s činností penzijní společnosti, transformaci penzijního fondu, výkon dohledu a státního dozoru v této oblasti.

A zákonu č. 428/2011 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o důchodovém spoření a zákona o doplňkovém penzijním spoření, který plní funkci doprovodného změnového zákona.

4.1.1 zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření

Zákon upravuje důchodové spoření u penzijních společnostech, práva a povinnosti z důchodového spoření, pojištění důchodu u pojišťovny, výkon dohledu a nároky z důchodového spoření. Důchodové spoření je shromažďování a umístění prostředků účastníka důchodového spoření do důchodových fondů obhospodařovaných penzijní společnostech. Práva a povinnosti vznikající z důchodového spoření nesmějí být se zásadami rovného zacházení v rozporu. Fyzická osoba, která dosáhla věku 18 let se může stát účastníkem, pokud uzavře s penzijní společností smlouvu o důchodovém spoření nejpozději do konce

kalendářního roku ve kterém dosáhne věku 35 let, nebo do 6 měsíců od 1. ledna 2013. Pokud zatím osoba není poplatníkem, tak ode dne, od kterého byla poprvé od 1. ledna 2013 poplatníkem pojistného důchodového pojištění. Pro účely pojištění důchodu podle tohoto zákona je účastníkem označována osoba, které účast na důchodovém spoření zanikla dnem registrace pojistné smlouvy o pojištění důchodu uzavřené mezi účastníkem a pojišťovnou podle § 17 v Centrálním registru smluv.

4.1.1.1 Vznik a zánik účasti na důchodovém spoření

Vznik a zánik účasti na důchodovém spoření upravuje zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření. Samotná účast na důchodovém spoření vzniká registrací první smlouvy o důchodovém spoření mezi fyzickou osobou podle § 2 a penzijní společností podle § 25 v Centrálním registru smluv. Penzijní společnost se smlouvou o důchodovém spoření zavazuje shromažďovat a obhospodařovat prostředky účastníka v důchodovém fondu nebo více těchto fondech podle tohoto zákona a sjednané strategie spoření a převádět prostředky účastníka za podmínek a způsobem stanoveným zákonem č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření. Smlouva o důchodovém spoření musí být uzavřena písemně a musí v ní být uvedeny identifikační údaje účastníka, identifikační údaje penzijní společnosti a datum uzavření smlouvy. S fyzickou osobou, která splňuje podmínky vzniku účasti na důchodovém spoření, nesmí penzijní společnost odmítnout uzavřít smlouvu o důchodovém spoření.

Smlouva o důchodovém spoření, která byla zaregistrována v Centrálním registru smluv podle § 6, nemůže penzijní společnost ani účastník odstoupit. Smlouvu nemůže vypovědět ani uzavřít dohodu o jejím skončení, s výjimkou výpovědi účastníka nebo dohody o skončení smlouvy za účelem převodu prostředků účastníka podle § 12. Lze uzavřít pouze s jednou smlouvou o důchodovém spoření s jednou penzijní společností, s výjimkou převodu prostředků účastníka k jiné penzijní společnosti podle § 12. Podle § 12 může účastník převést své prostředky k jiné penzijní společnosti. To pokud smlouvu o důchodovém spoření vypověděl, nebo uzavřel s penzijní společností dohodu o skončení smlouvy, a uzavřel další smlouvu o důchodovém spoření. Zaměstnanec při výběru penzijní společnosti nesmí ovlivňovat zaměstnavatel, ani nesmí přijmout úplatu, odměnu nebo nepeněžitou výhodu v souvislosti s uzavřením smlouvy o důchodovém spoření zaměstnancem. Podle § 5

dnem úmrtí účastníka účast na důchodovém spoření zaniká. Nebo zaniká ke dni právní moci rozhodnutí soudu o prohlášení účastníka za mrtvého, nebo zaniká dnem registru pojistné smlouvy o pojištění důchodu uzavřené mezi účastníkem a pojišťovnou podle § 17 v Centrálním registru smluv.

Podle § 6 se zřizuje Centrální registr smluv jako informační systém veřejné správy. Jeho správcem je Specializovaný finanční úřad. V Centrálním registru smluv se evidují údaje o účasti fyzických osob na důchodovém spoření, penzijních společnostech na důchodovém spoření a pojišťoven na důchodovém spoření. § 7 Stanovuje rozsah poskytování údajů z Centrálního registru smluv. České národní bance poskytuje Správce Centrálního registru údaje pro potřebu výkonu dohledu v oblasti důchodového spoření. Správce Centrálního registru poskytuje penzijní společnost, která uzavřela smlouvu o důchodovém spoření, pro výkon její činnosti podle tohoto zákona údaje ve stanoveném rozsahu. Podle § 8 je penzijní společnost povinna podat žádost o registraci smlouvy o důchodovém spoření neprodleně po uzavření smlouvy, nebo uplynutí lhůty pro odstoupení od smlouvy v případě, že tato smlouva byla uzavřena na dálku. Tato žádost o registraci smlouvy o důchodovém spoření se podává elektronicky způsobem stanoveným správcem Centrálního registru. Kopie smlouvy o důchodovém spoření je přílohou žádosti. Správce Centrálního registru rozhodnutím zaregistruje smlouvu o důchodovém spoření, pokud fyzická osoba, která uzavřela tuto smlouvu, splňuje podmínky podle § 2 a není účastníkem důchodového spoření na základě registrace jiné smlouvy o důchodovém spoření. Zjistí-li správce Centrálního registru před vydáním rozhodnutí o registraci smlouvy o důchodovém spoření, že osoba, která uzavřela smlouvu o důchodovém spoření, se již stala účastníkem důchodového spoření, zaregistruje tuto smlouvu, pokud obdrží oznámení penzijní společnosti o uhrazení poplatku za převod prostředků, nebo o tom, že se poplatek za převod prostředků nehradí. Správce Centrálního registru v řízení o registraci smlouvy o důchodovém spoření nepřezkoumává platnost smlouvy.

Proti rozhodnutí, kterým byla smlouva o důchodovém spoření zaregistrována, se nelze odvolat. Dnem nabytí právní moci rozhodnutí o zamítnutí žádosti o registraci zaniká smlouva o důchodovém spoření od počátku. Smlouva o důchodovém spoření je zaregistrována s účinností k prvnímu dni kalendářního měsíce následujícího po kalendářním měsíci, ve kterém rozhodnutí, kterým byla tato smlouva zaregistrována, nabylo právní moci. V případě, že soud pravomocně rozhodne o neplatnosti zaregistrované smlouvy o důchodovém spoření, registrace

smlouvy o důchodovém spoření od počátku zaniká. Penzijní společnost neprodleně sdělí správci pojistného, že soud rozhodl o neplatnosti zaregistrované smlouvy o důchodovém spoření, a nejpozději do konce kalendářního měsíce bezprostředně následujícího po kalendářním měsíci, ve kterém nabylo rozhodnutí soudu o neplatnosti smlouvy o důchodovém spoření právní moci, vrátí správci pojistného část výnosu pojistného připadající na poplatníka, jímž uzavřená smlouva o důchodovém spoření byla shledána neplatnou. Penzijní společnost neprodleně po obdržení rozhodnutí soudu o neplatnosti smlouvy o důchodovém spoření s vyznačenou právní mocí předá jeho kopii správci Centrálního registru. Výnos pojistného připadající na poplatníka vrácený správci pojistného je z 60 % příjmem státního rozpočtu a tato část se poplatníkovi započítá na jeho úhradu pojistného na důchodové pojištění. Zbylou část správce pojistného vrátí fyzické osobě, již uzavřená smlouva o důchodovém spoření byla shledána neplatnou, do 15 dnů ode dne, kdy obdrží příslušnou částku od penzijní společnosti.

Žádost o registraci pojistné smlouvy o pojištění důchodu je podle § 10 pojišťovna povinna podat neprodleně po uzavření smlouvy, nebo uplynutí lhůty pro odstoupení od smlouvy v případě, že tato smlouva byla uzavřena na dálku. Žádost o registraci pojistné smlouvy o pojištění důchodu se podává elektronicky způsobem stanoveným správcem Centrálního registru. Přílohou žádosti je kopie pojistné smlouvy o pojištění důchodu. Správce Centrálního registru účastníky řízení o jeho zahájení neuvědomuje a není povinen je vyzývat k vyjádření se k podkladům rozhodnutí. Správce Centrálního registru rozhodnutím zaregistruje pojistnou smlouvu o pojištění starobního důchodu, pokud účastníkovi důchodového spoření byl přiznán starobní důchod ze základního důchodového pojištění a účastník důchodového spoření není pojištěn na základě registrace jiné pojistné smlouvy o pojištění důchodu.

Účastník si ve smlouvě o důchodovém spoření určí strategii spoření, kterou může v průběhu měnit. Penzijní společnost je účastníkovi povinna nabídnout strategii spoření, kdy se rozložení prostředků účastníka v jednotlivých důchodových fondech mění v závislosti na věku účastníka podle předem stanoveného plánu. Kromě prostředků účastníka umístěných v důchodovém fondu státních dluhopisů je penzijní společnost povinna zabezpečit, aby 10 let před dosažením důchodového věku podle zákona o důchodovém pojištění byly prostředky účastníka umístěny v konzervativním důchodovém fondu nebo ve vyváženém důchodovém fondu. Dále 9 let před dosažením důchodového věku podle zákona o důchodovém

pojištění byly prostředky účastníka umístěny v konzervativním důchodovém fondu nebo ve vyváženém důchodovém fondu, přičemž nejméně 20 % hodnoty prostředků účastníka musí být uloženo v konzervativním důchodovém fondu. Dále 8 let před dosažením důchodového věku podle zákona o důchodovém pojištění byly prostředky účastníka umístěny v konzervativním důchodovém fondu nebo ve vyváženém důchodovém fondu, přičemž nejméně 40 % hodnoty prostředků účastníka musí být uloženo v konzervativním důchodovém fondu. Dále 7 let před dosažením důchodového věku podle zákona o důchodovém pojištění byly prostředky účastníka umístěny v konzervativním důchodovém fondu nebo ve vyváženém důchodovém fondu, přičemž nejméně 60 % hodnoty prostředků účastníka musí být uloženo v konzervativním důchodovém fondu. Dále 6 let před dosažením důchodového věku podle zákona o důchodovém pojištění byly prostředky účastníka umístěny v konzervativním důchodovém fondu nebo ve vyváženém důchodovém fondu, přičemž nejméně 80 % hodnoty prostředků účastníka musí být uloženo v konzervativním důchodovém fondu. Dále 5 let před dosažením důchodového věku podle zákona o důchodovém pojištění byly veškeré prostředky účastníka umístěny v konzervativním důchodovém fondu. Účastník může penzijní společnost písemně požádat o to, aby jeho prostředky nebyly takto umístěny nebo aby byly převedeny do jiného důchodového fondu. Penzijní společnost této žádosti musí vždy vyhovět.

Účastník může podle § 12 převést své prostředky k jiné penzijní společnosti, a to pokud smlouvu o důchodovém spoření vypověděl, nebo uzavřel s penzijní společností dohodu o skončení smlouvy a uzavřel další smlouvu o důchodovém spoření. Penzijní společnost může převod prostředků podle § 33 podmínit zaplacením poplatku. Penzijní společnost je povinna správci Centrálního registru oznámit, že jí byl uhrazen poplatek za převod prostředků nebo že se jí tento poplatek nehradí. Oznámení je penzijní společnost povinna učinit elektronicky způsobem stanoveným správcem Centrálního registru, a to do 5 pracovních dnů ode dne úhrady poplatku za převod prostředků, nebo doručení výpovědi smlouvy o důchodovém spoření nebo uzavření dohody o skončení smlouvy v případě, že se poplatek za převod prostředků nehradí. prostředky účastníka k jiné penzijní společnosti je penzijní společnost povinna převést do 1 měsíce ode dne zaregistrování další smlouvy o důchodovém spoření.

4.1.1.2 Nároky z důchodového spoření

Nároky z důchodového spoření upravuje zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření.

Prostředky účastníka se podle § 13 použijí, nestanoví-li tento zákon jinak, pouze na:

- úhradu jednorázového pojistného na pojištění důchodu podle § 14
- úhradu 60 % prostředků účastníka do státního rozpočtu podle § 15
- úhradu prostředků účastníka v souvislosti s převodem důchodových práv do důchodového systému Evropských společenství podle § 15

Podle § 14 úhrada jednorázového pojistného na pojištění důchodu vzniká účastníkovi dnem, od kterého je mu přiznán starobní důchod ze základního důchodového pojištění, nárok na převedení jeho prostředků jako úhrady jednorázového pojistného na pojištění důchodu na základě zaregistrování pojistné smlouvy o pojištění důchodu podle tohoto zákona. Tento nárok účastníka na úhradu jednorázového pojistného se nepromlčuje. Penzijní společnost uhradí jednorázové pojistné na pojištění důchodu nejpozději do 10 pracovních dnů ode dne zaregistrování pojistné smlouvy o pojištění důchodu v Centrálním registru smluv. Prostředky účastníka lze převést pouze na jednu pojistnou smlouvu o pojištění důchodu.

Podle § 15 úhrada 60 % prostředků účastníka do státního rozpočtu a úhrad všech prostředků účastníka v souvislosti s převodem důchodových práv nastane, pokud účastník požádá o starobní důchod ze základního důchodového pojištění ve výši invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně podle zákona o důchodovém pojištění. Dále udělí souhlas s převodem 60 % svých prostředků do státního rozpočtu.

Pokud účastník důchodového spoření požádá o převod důchodových práv do důchodového systému Evropských společenství nebo jejich institucí podle § 105a zákona o důchodovém pojištění, tak je penzijní společnost povinna sdělit České správě sociálního zabezpečení na základě její písemné žádosti do 5 pracovních dnů výši prostředků účastníka k datu, kdy její žádost obdržela. Když Česká správa sociálního zabezpečení písemně sdělí penzijní společnosti, že účastník důchodového spoření s převodem svých důchodových práv souhlasí, je penzijní společnost povinna převést prostředky účastníka nejpozději do 1 měsíce od obdržení tohoto

sdělení na účet, který Česká správa sociálního zabezpečení uvedla ve svém písemném sdělení. Podmínky převodu prostředků účastníka v souvislosti s převodem důchodových práv stanoví vláda nařízením. Prostředky účastníka se podle § 16 v případě jeho úmrtí za trvání smlouvy o důchodovém spoření stávají předmětem dědictví. Jestliže je dědicem fyzická osoba, která k datu úmrtí účastníka nedosáhla 18 let věku, tak se použijí prostředky účastníka odpovídající dědickému podílu nezletilého na úhradu jednorázového pojistného na pojištění sirotčího důchodu podle § 18. Soudem ustanovený opatrovník nebo zákonný zástupce nezletilého je povinen pojistnou smlouvu o pojištění sirotčího důchodu ve prospěch nezletilého jako pojištěného uzavřít do 1 měsíce ode dne nabytí právní moci rozhodnutí soudu o dědictví, jehož předmětem bylo určení dědického podílu na prostředcích účastníka, a zaregistrování této smlouvy doložit do 15 dnů ode dne doručení rozhodnutí o jejím zaregistrování soudu, který rozhodl o dědictví. ustanovení § 14 platí obdobně pro převod prostředků účastníka odpovídajících dědickému podílu nezletilého jako úhrady jednorázového pojistného na pojištění sirotčího důchodu. Jestliže je dědicem fyzická osoba, která je ke dni úmrtí účastníka starší 18 let a která je k tomuto datu účastníkem důchodového spoření nebo se nejpozději ke dni nabytí právní moci rozhodnutí soudu o dědictví, jehož předmětem bylo určení dědického podílu na prostředcích účastníka, stane účastníkem důchodového spoření, převede penzijní společnost prostředky účastníka odpovídající dědickému podílu podle rozhodnutí soudu o dědictví, které nabylo právní moci, na osobní důchodový účet dědice u penzijní společnosti do 1 měsíce od písemného požádání dědice. Jestliže dědicem fyzická osoba, která je ke dni úmrtí účastníka starší 18 let a která k tomuto datu není účastníkem důchodového spoření, a ani se jí do dne nabytí právní moci rozhodnutí soudu o dědictví, jehož předmětem bylo určení dědického podílu na prostředcích účastníka, nestane, vyplatí penzijní společnost prostředky účastníka odpovídající dědickému podílu podle rozhodnutí soudu o dědictví, které nabylo právní moci, dědici do 1 měsíce ode dne, kdy o to dědic písemně požádal. pro účely splnění povinnosti je penzijní společnost povinna ověřit u správce Centrálního registru, zda je dědic účastníkem důchodového spoření.

4.1.1.3 Depozitář důchodového fondu

Depozitář důchodového fondu upravuje zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření. Depozitář důchodového fondu kontroluje, zda penzijní společnost nakládá s majetkem v důchodovém fondu v souladu s tímto zákonem, depozitářskou smlouvou, smlouvami s účastníky a statutem důchodového fondu a eviduje tento majetek. Tyto funkce vykonává depozitář také ve vztahu k peněžním prostředkům na účtu pro příjem plateb pojistného, převádění prostředků účastníka a provádění úhrad podle § 13 v případě, že neprobíhají z účtu důchodového fondu. Depozitářem může být pouze banka se sídlem v České republice nebo zahraniční banka, která má pobočku umístěnou na v České republice, a která má v bankovní licenci povolenou činnost depozitáře. Je zakázáno, aby byl depozitář součástí stejného koncernu jako penzijní společnost. Důchodové fondy, účastnické fondy a transformované fondy obhospodařované jednou penzijní společností musejí mít stejného depozitáře. svou činnost vykonává depozitář na základě písemné smlouvy o výkonu činnosti depozitáře, kterou uzavírá s penzijní společností. Depozitář a penzijní společnost si v této smlouvě sjednají podmínky pro plnění povinností depozitáře. Depozitářská smlouva se uzavírá na dobu neurčitou. Výpovědní lhůta depozitářské smlouvy je 6 měsíců. Zánik závazku z depozitářské smlouvy nastane též nabytím právní moci rozhodnutí, jímž se odnímá depozitáři bankovní licence, nebo mění depozitáři bankovní licence tak, že je vyloučena nebo omezena činnost depozitáře nebo činnost nezbytná pro výkon činnosti depozitáře. O právní skutečnosti, jejímž důsledkem je zánik závazku z depozitářské smlouvy, depozitář neprodleně písemně informuje Českou národní banku a penzijní společnost. Jakmile přestane banka pro důchodový fond vykonávat činnost depozitáře, nesmí umožnit nakládání s peněžními prostředky na účtu tohoto fondu. Toto neplatí pro úhradu závazků vzniklých před zánikem depozitářské smlouvy, dále pro úhradu nezbytných provozních a mzdových výdajů, pro výplatu dávek vzniklých ze smluv o důchodovém spoření a pro převod prostředků účastníků na základě tohoto zákona. Banka která přestala pro důchodový fond vykonávat činnost depozitáře, vydá peněžní prostředky a majetek tohoto fondu, které má v úschově nebo v evidenci, pouze novému depozitáři, likvidátorovi penzijní společnosti nebo insolvenčnímu správci penzijní společnosti. Depozitář podle § 39 zajišťuje úschovu majetku v důchodovém fondu, nebo pokud to povaha věci vylučuje, kontroluje stav tohoto majetku, eviduje a kontroluje pohyb veškerého majetku v důchodovém

fondů, peněžních prostředků důchodového fondu a peněžních prostředků na účtu pro příjem plateb pojistného, převádění prostředků účastníka a provádění úhrad podle § 13 v případě, že neprobíhají z účtu důchodového fondu.

Podle § 40 má penzijní společnost povinnost zřídit u depozitáře účty, které potřebuje k uložení veškerých peněžních prostředků v důchodovém fondu a pro příjem plateb pojistného, převádění prostředků účastníka a provádění úhrad podle § 13. V případě, že neprobíhají z účtu důchodového fondu, předá depozitáři statut důchodového fondu, který obhospodařuje, a další dokumenty, které depozitář potřebuje k výkonu své činnosti. Mezi další povinnosti patří ukládání získaných peněžních prostředků neprodleně na účet u depozitáře, dále provádí veškeré platby a výběry nebo převody peněžních prostředků prostřednictvím depozitáře nebo prostřednictvím účtu. Také může se souhlasem depozitáře zřídit účet u regulované banky nebo pobočky regulované banky, pokud je zajištěn souhlas depozitáře s nakládáním s peněžními prostředky vedenými na tomto účtu a přehled depozitáře o pohybech těchto peněžních prostředků. Také umožňuje depozitáři řádné plnění jeho kontrolních povinností, prokáže depozitáři na jeho žádost splnění zákonem a statutem důchodového fondu stanovených podmínek pro důchodové spoření.

Když depozitář při své činnosti zjistí skutečnost nasvědčující tomu, že penzijní společnost porušila tento zákon, statut důchodového fondu, smlouvu s účastníkem nebo depozitářskou smlouvu, neprodleně projedná toto zjištění s penzijní společností, pokud tím nehrozí nebezpečí z prodlení. Jakmile depozitář na základě projednání nebo bez tohoto projednání v případě nebezpečí z prodlení dospěje k názoru, že penzijní společnost porušila tento zákon, statut důchodového fondu, smlouvu s účastníkem nebo depozitářskou smlouvu, oznámí tuto skutečnost neprodleně České národní bance. Když depozitář při své činnosti zjistí skutečnost, která může významně ovlivnit hodnotu důchodové jednotky nebo která může vést k podstatnému zhoršení hospodářské situace důchodového fondu, oznámí tuto skutečnost neprodleně České národní bance a penzijní společnosti. V okamžiku, kdy penzijní společnost na žádost depozitáře neprokáže splnění zákonem, smlouvami s účastníky, depozitářskou smlouvou nebo statutem důchodového fondu stanovených podmínek pro provedení investice, depozitář pokyn neprovede. Jakmile depozitář při své činnosti zjistí skutečnost nasvědčující tomu, že pokyn penzijní společnosti odporuje zákonu č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření, statutu důchodového fondu, smlouvě s účastníkem nebo depozitářské smlouvě, depozitář jeho provedení

pozastaví na dobu nejdéle 3 pracovních dnů a důvody pozastavení projedná neprodleně s penzijní společností.

Jakmile má depozitář důvodné podezření na možné poškození zájmů účastníků, požádá písemně:

- centrálního depozitáře nebo osobu oprávněnou vést evidenci o pozastavení výkonu práva osoby zúčastněné na transakci, která může poškodit zájmy účastníků, nakládat s cennými papíry nebo investičními nástroji vedenými na účtu této osoby.
- osobu provádějící vypořádání obchodů s cennými papíry o pozastavení vypořádání obchodu, který může poškodit zájmy účastníků.

České národní bance zašle depozitář kopii žádosti. Této žádosti jsou uvedené osoby povinny vyhovět. Česká národní banka do 3 pracovních dnů ode dne, kdy obdržela kopii žádosti podle, pozastavení zruší nebo rozhodne o předběžném opatření. při své činnosti jedná depozitář s odbornou péčí a výhradně v zájmu účastníků důchodového fondu. Odpovídá penzijní společnosti a účastníkům důchodového fondu za škodu způsobenou porušením jeho povinnosti vyplývající z právního předpisu, statutu důchodového fondu nebo depozitářské smlouvy. Odpovědnost depozitáře není dotčena ani, pokud provádí činnost prostřednictvím jiné osoby, ledaže by ke škodě došlo i jinak. Tato odpovědnost penzijní společnosti za škodu vzniklou při obhospodařování majetku v důchodovém fondu tím není dotčena. Jestliže poruší depozitář svou povinnost, je povinen nahradit způsobenou škodu. To neplatí, pokud prokáže, že porušení povinností bylo způsobeno okolnostmi vylučujícími odpovědnost. Okolnost vylučující odpovědnost je situace, jež nastala nezávisle na vůli depozitáře a brání mu ve splnění jeho povinnosti, jestliže nelze rozumně předpokládat, že by depozitář tuto překážku nebo její následky odvrátil nebo překonal, a že by v době vzniku závazku tuto překážku předvídal.

4.1.1.4 Pravidla jednání s účastníky

Pravidla jednání s účastníky upravuje zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření. Obecné pravidlo jednání s účastníkem podle § 75 stanoví, že penzijní společnost jedná s účastníkem čestně, spravedlivě, kvalifikovaně a v jeho nejlepším zájmu. Zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření také upravuje obecné povinnosti při komunikaci s účastníkem. Podle §79 penzijní společnost při komunikaci s účastníkem včetně osobního jednání nebo propagačního sdělení, nesmí používat nejasné, nepravdivé, zavádějící nebo klamavé informace. Povinnosti stanovené právním předpisem upravujícím ochranu spotřebitele tímto nejsou dotčeny. Penzijní společnost je při komunikaci s účastníkem dále povinna zajistit, aby z obsahu komunikace byly zřejmé identifikační údaje penzijní společnosti, a to alespoň obchodní firma, adresa sídla a identifikační číslo osoby. Obsah komunikace musí být dostačující, přesný a nezdůrazňoval potenciální výnosy či výhody, které jsou spojeny s důchodovým spořením ve fondech obhospodařovaných touto penzijní společností, aniž by současně výrazně a objektivně neupozorňoval na všechna podstatná rizika, která jsou nebo mohou být s důchodovým spořením ve fondech této penzijní společnosti spojena. Nesmí obsah komunikace nezastírat, nezlehčovat nebo nezamlčovat skutečnosti, informace nebo upozornění důležité pro účastníka.

Obsah a způsob podání informace účastníkovi, týká-li se vysvětlení fungování systému důchodového spoření a důsledků spojených s účastí v tomto systému stanoví prováděcí právní předpis. Prováděcí právní předpis také stanoví srovnání penzijních společností a jejich strategií spoření, způsobu investování důchodových fondů, ale i srovnání návrhů smluv o důchodovém spoření penzijních společností. Dále stanoví údaje o výnosu důchodového spoření u penzijní společnosti dosaženém v minulosti a údaje o očekávaném budoucím výnosu. Penzijní společnost je povinna na základě informací poskytnutých účastníkem zaznamenat požadavky a potřeby účastníka související se sjednávanou smlouvou o důchodovém spoření a důvody, na kterých penzijní společnost zakládá svá doporučení pro výběr dané strategie spoření, a to v písemné podobě, a jedno vyhotovení předat účastníkovi před uzavřením smlouvy o důchodovém spoření a před každou její změnou.

Dále se zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření zabývá informování účastníků. Penzijní společnost informuje účastníka o svých identifikačních údajích a základních informacích souvisejících s jí vykonávanými činnostmi, systému důchodového spoření a důsledcích spojených s účastí na důchodovém spoření, včetně možných rizik, která mohou být spojena s důchodovým spořením,

dále celkové úplatě za obhospodařování a dalších poplatcích, včetně případů, kdy se poplatky neplatí, daních placených prostřednictvím penzijní společnosti, a jiných souvisejících nákladech, způsobu ochrany majetku účastníka, obsahu smlouvy o důchodovém spoření a statutu důchodového fondu, strategii spoření a strukturu majetku v důchodovém fondu a další. Prováděcí právní předpis stanoví lhůty, ve kterých je penzijní společnost povinna informovat účastníky o skutečnostech uvedených výše.

Zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření se v § 87 zabývá také důchodových doporučením. Důchodové doporučení je uveřejněná informace, která přímo či nepřímo doporučuje účast na systému důchodového spoření, konkrétní strategii spoření nebo rozhodnutí týkající se důchodového spoření účastníkům nebo zájemcům o důchodové spoření, která se týká konkrétní penzijní společnosti nebo důchodového fondu, a kterou mohou adresáti tohoto sdělení vzhledem k okolnostem považovat za objektivní a nezávislé doporučení rozhodnutí týkajícího se důchodového spoření nebo strategie spoření. Ten, kdo vytváří nebo rozšiřuje důchodové doporučení podle § 87, zajistí, aby v důchodovém doporučení byla fakta jednoznačně odlišena od informací, které fakty nejsou, zejména výkladů, názorů nebo odhadů. Nesmí být uváděny informace, existuje-li pochybnost o jejich úplnosti, přesnosti nebo pravdivosti, byly jednoznačně označeny všechny předpovědi a uvedena podstatná východiska pro jeho vytvoření a byla jednoznačně a zřetelně uvedena osoba, která důchodové doporučení vytvořila, a to zejména uvedením obchodní firmy nebo názvu právnické osoby nebo jména, popřípadě jmen a příjmení fyzické osoby, a osoby, která jej připravila, uvedením jména, popřípadě jmen, příjmení a funkce.

4.1.1.5 Distribuce a dohled důchodového spoření

Podle zákona č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření mohou nabízet a zprostředkovat důchodové spoření pouze oprávněné osoby podle § 91. Oprávněnou osobou podle tohoto paragrafu je pouze obchodník s cennými papíry, který má podle jiného právního předpisu povolení k poskytování investičních služeb přijímání a předávání pokynů týkajících se investičních nástrojů a investiční poradenství týkající se investičních nástrojů, investiční zprostředkovatel, vázaný zástupce investičního zprostředkovatele nebo obchodníka s cennými papíry a vázaný zástupce penzijní společnosti, který je oprávněn poskytovat služby podle zákona o

doplňkovém penzijním spoření, je oprávněn jako podnikatel vyvíjet činnost směřující k tomu, aby zájemce o důchodové spoření nebo účastník měl příležitost s penzijní společností uzavřít smlouvu o důchodovém spoření, uzavírat jménem a na účet penzijní společnosti smlouvy o důchodovém spoření. I penzijní společnost je oprávněna vykonávat podnikatelsky výše uvedenou činnost. Dále je penzijní společnost oprávněna uzavírat svým jménem a na svůj účet smlouvy o důchodovém spoření. Podle § 92 je osoba uvedená v § 91 povinna vykonávat činnost s odbornou péčí. Na oprávněnou osobu se při výkonu její činnosti použijí § 76 až 90 upravující povinnosti při jednání s účastníky. Obchodník s cennými papíry a investiční zprostředkovatel uchovává dokumenty týkající se činností uvedených v § 91 včetně záznamů v evidenci po dobu 10 let od okamžiku výkonu této činnosti a po dobu 3 let v případě záznamů komunikace s účastníkem nebo se zájemcem o důchodové spoření. Tato povinnost se vztahuje i na uchovávání dokumentů a záznamů, pokud jejich jménem jednal vázaný zástupce.

Oprávněná osoba a penzijní společnost odpovídají za škodu způsobenou při provozování činností podle § 91 odst. 1. Za škodu způsobenou osobou uvedenou v odstavci 1 při provozování činností podle § 91 odst. 1 odpovídají tato osoba a penzijní společnost společně a nerozdílně. Za škodu způsobenou při provozování činností podle § 91 odst. 1 vázanými zástupci odpovídá zastoupený. Této odpovědnosti se zastoupený nemůže zprostit.

Česká národní banka vykonává dohled podle § 94 tohoto zákona. Předmětem dohledu je dodržování povinností stanovených tímto zákonem, statutem důchodového fondu, depozitářskou smlouvou a rozhodnutím vydaným podle tohoto zákona. Dohled je vykonáván v zájmu ochrany účastníků. Podle zákona č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření dohledu České národní banky podléhá penzijní společnost, pojišťovna, která provozuje pojištění důchodu podle tohoto zákona, depozitář, v rozsahu povinností, které mu ukládá tento zákon, banka nebo zahraniční banka, které přestaly pro důchodový fond vykonávat funkci depozitáře a kterým tento zákon stanoví povinnost, dále osoba oprávněná nabízet a zprostředkovat důchodové spoření podle tohoto zákona a osoba tvořící nebo šířící důchodové doporučení. Při výkonu dohledu Česká národní banka postupuje obdobně podle zákona upravujícího dohled v oblasti kapitálového trhu, nestanoví-li tento zákon jinak, a v případě dohledu nad pojišťovnou také podle zákona o pojišťovnictví. § 95 stanoví, že Česká národní banka může osobě podléhající dohledu, která porušila povinnost stanovenou tímto zákonem, rozsah jí uděleného

povolení k výkonu činnosti, statut důchodového fondu, depozitářskou smlouvu nebo ohrozila zájmy účastníků, uložit opatření k nápravě zjištěného nedostatku odpovídající povaze porušení a jeho závažnosti, a stanovit lhůtu k přijetí opatření k nápravě. V závislosti na zjištěných nedostatcích, Česká národní banka může jako jiné opatření nařídit penzijní společnosti provedení mimořádného auditu penzijní společnosti nebo důchodového fondu, nařídit penzijní společnosti změnu depozitáře, nařídit penzijní společnosti změnu vedoucí osoby, nařídit penzijní společnosti změnu auditora penzijní společnosti nebo důchodového fondu, pozastavit připisování a odepisování důchodových jednotek, zavést nucenou správu penzijní společnosti, dále nařídit penzijní společnosti převod obhospodařování důchodových fondů na jinou penzijní společnost a nařídit pojišťovně úpravu pojistných podmínek, pokud zjistí jejich nesoulad se zákonem, nebo odejmout povolení udělené podle tohoto zákona. Jakmile Česká národní banka uloží některé z opatření k nápravě zjištěného nedostatku, musí dotčená osoba informovat Českou národní banku o odstranění zjištěných nedostatků a způsobu zjednání nápravy. Současně se zahájením správního řízení o uložení opatření k nápravě zjištěných nedostatků může Česká národní banka uložit předběžné opatření, jestliže hrozí nebezpečí z prodlení nebo neodstranitelný zásah do práv jiných osob. Když je nařízený mimořádný audit podle § 96 penzijní společnosti nebo důchodového fondu se postupuje obdobně podle ustanovení zákona o doplňkovém penzijním spoření upravujících nařízení mimořádného auditu penzijní společnosti nebo účastnického fondu. Když je nařízena změna depozitáře, tak je postupováno obdobně podle ustanovení zákona o doplňkovém penzijním spoření upravujících nařízení změny depozitáře. Podle § 99 může Česká národní banka penzijní společnosti nařídit převod obhospodařování důchodových fondů na jinou penzijní společnost, jestliže penzijní společnost není schopna plnit povinnosti vůči účastníkům, nebo do 24 měsíců ode dne udělení povolení k vytvoření důchodových fondů nebyly splněny podmínky podle § 30. Vyžaduje se souhlas penzijní společnosti k převodu obhospodařování důchodových fondů, na kterou má být obhospodařování důchodových fondů převedeno.

4.1.2 Zákon č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření

Zákon upravuje doplňkové penzijní spoření u penzijní společnosti, práva a povinnosti z doplňkového penzijního spoření, nároky z doplňkového penzijního spoření, poskytování státního příspěvku, činnost penzijní společnosti, výkon činností souvisejících s činností penzijní společnosti, transformaci penzijního fondu a výkon dohledu a státního dozoru v oblasti doplňkového penzijního spoření.

Definice doplňkové penzijní spoření podle zákona č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření, je shromažďování a umísťování příspěvků účastníka doplňkového penzijního spoření, příspěvků placených za účastníka jeho zaměstnavatelem a státních příspěvků do účastnických fondů obhospodařovaných penzijní společností a vyplácení dávek z doplňkového penzijního spoření, jehož účelem je zabezpečit doplňkový příjem účastníka ve stáří nebo invaliditě. Práva a povinnosti vznikající z doplňkového penzijního spoření nesmějí být v rozporu se zásadami rovného zacházení³². Doplňkového penzijního spoření může být pouze fyzická osoba starší 18 let, která uzavřela s penzijní společností smlouvu o doplňkovém penzijním spoření.

4.1.2.1 Vznik a zánik doplňkového penzijního spoření

Podle § 4 zákona č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření vzniká na základě smlouvy o doplňkovém penzijním spoření mezi účastníkem a penzijní společností dnem stanoveným ve smlouvě o doplňkovém penzijním spoření. Datum uzavření smlouvy o doplňkovém penzijním spoření musí předcházet datu vzniku doplňkového penzijního spoření. Před zánikem doplňkového penzijního spoření z jiné smlouvy o doplňkovém penzijním spoření lze uzavřít smlouvu o doplňkovém penzijním spoření, pokud účastníkovi byla zahájena výplata dávky, a to nejdříve k prvnímu dni kalendářního měsíce bezprostředně následujícího po dni zahájení výplaty dávky ze všech prostředků účastníka, nebo účastník přerušil placení příspěvku účastníka na doplňkové penzijní spoření za podmínky, že před přerušením platil příspěvek na doplňkové penzijní spoření nejméně 36 kalendářních měsíců nebo nejméně 12 kalendářních měsíců po sobě jdoucích od posledního přerušeni placení příspěvku u téže penzijní společnosti. Podle § 5 zákona č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření se penzijní společnost zavazuje shromažďovat a obhospodařovat prostředky účastníka v účastnickém fondu nebo více účastnických

³² Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon).

fondech podle tohoto zákona a sjednané strategie spoření a vyplácet mu dávky za podmínek a způsobem stanoveným tímto zákonem a touto smlouvou a účastník se zavazuje platit příspěvek účastníka za podmínek, ve výši a způsobem stanoveným zákonem a touto smlouvou. Vyžaduje se písemná smlouva o uzavření doplňkového penzijního spoření. Tomuto zákonu nesmí smlouva o doplňkovém penzijním spoření odporovat, nesmí být nesrozumitelná, zavádějící, neúplná nebo v rozporu se zájmem účastníka.

Účastník může ve smlouvě o doplňkovém penzijním spoření pro případ své smrti určit jednu nebo více fyzických osob, kterým vznikne při splnění podmínek stanovených tímto zákonem nárok na jednorázové vyrovnání podle § 24 a, nebo odbytné podle § 25. Ve smlouvě je účastník povinen uvést u určené osoby zákonem stanovené informace, jako jméno, příjmení, rodné číslo, adresu a další. Když je ve smlouvě uvedeno více určených osob, a nebyly-li určeny jejich podíly na jednorázovém vyrovnání nebo odbytném, má každá z nich právo na stejný podíl. Až když bylo penzijní společnosti doručeno písemné oznámení změny určené osoby nebo jejího podílu, je změna účinná. Účastník určí ve smlouvě o doplňkovém penzijním spoření strategii spoření. Tuto strategii spoření může účastník měnit.

Účastník může smlouvu o doplňkovém penzijním spoření podle § 6 vypovědět, není-li mu vyplácena dávka uvedená v § 19 nebo o dávku uvedenou v § 19 nepožádal. Smlouva o doplňkovém penzijním spoření nesmí stanovit výpovědní dobu delší než 1 kalendářní měsíc. Výpovědní doba začíná běžet prvním dnem kalendářního měsíce bezprostředně následujícím po dni doručení výpovědi. Nejpozději do 15 dnů ode dne doručení výpovědi je penzijní společnost povinna účastníkovi písemně potvrdit její přijetí a sdělit datum zániku doplňkového penzijního spoření. Dále může penzijní společnost smlouvu o doplňkovém penzijním spoření vypovědět účastníkovi, který po dobu nejméně 6 po sobě jdoucích kalendářních měsíců v rozporu se smlouvou o doplňkovém penzijním spoření nebo tímto zákonem nezaplatil příspěvek účastníka, pokud byl účastník nejméně 30 dnů přede dnem odeslání výpovědi na právo penzijní společnosti vypovědět smlouvu písemně upozorněn, nebo porušil povinnost sdělit penzijní společnosti stanovené údaje podle § 13. Poslední důvod výpovědi je, že při uzavírání smlouvy uvedl nepravdivé údaje mající podstatný vliv na vznik nároku na poskytování státního příspěvku nebo na dávky z doplňkového penzijního spoření nebo který zamlčel skutečnosti, které jsou rozhodné pro uzavření smlouvy. Jestliže účastník dosáhl věku a délky spořicí doby stanovených tímto zákonem pro vznik nároku na dávky z

doplňkového penzijního spoření podle § 20, nebo by tyto podmínky splnil do konce výpovědní doby nemůže penzijní společnost smlouvu o doplňkovém penzijním spoření vypovědět.

Doplňkové penzijní spoření účastníka zaniká podle § 8 dnem ukončení výplaty starobní penze na určenou dobu nebo invalidní penze na určenou dobu ze všech prostředků účastníka, nebo dnem výplaty jednorázového vyrovnání ze všech prostředků účastníka, dále dnem úhrady jednorázového pojistného pro doživotní penzi nebo jednorázového pojistného pro penzi na přesně stanovenou dobu s přesně stanovenou výší důchodu ze všech prostředků účastníka, dnem na kterém se účastník a penzijní společnost písemně dohodli, dnem uplynutí výpovědní doby, nebo dnem úmrtí účastníka.

Příspěvek na toto doplňkové penzijní spoření nemůže účastník platit u více penzijních společností. Účastníková výše příspěvku se stanoví na kalendářní měsíc a nesmí být nižší než 100 Kč. Tento příspěvek účastníka je splatný do konce kalendářního měsíce, za který se platí. Jestliže bylo sjednáno placení příspěvku na období delší než jeden měsíc, je takto stanovená výše příspěvku splatná do konce prvního kalendářního měsíce tohoto období. Výši příspěvku účastníka je účastník oprávněn změnit. Zpětně však změna výše příspěvku účastníka není možná. Když je ve smlouvě o doplňkovém penzijním spoření stanovena lhůta pro nabytí účinnosti změny výše příspěvku účastníka, nesmí tato lhůta přesáhnout 3 kalendářní měsíce ode dne doručení oznámení o změně výše příspěvku účastníka. Za účastníka může podle § 10 platit příspěvek účastníka nebo jeho část zaměstnavatel, pokud s tím účastník souhlasí. Účastník je povinen tuto skutečnost předem písemně oznámit penzijní společnosti. V rozporu se zásadou rovného zacházení není poskytování rozdílné výše příspěvku zaměstnavatele v závislosti na rizikovosti, obtížnosti nebo namáhavosti vykonávané práce, pokud je to ujednáno v kolektivní smlouvě nebo stanoveno ve vnitřním předpise zaměstnavatele. K příspěvku zaměstnavatele se neposkytuje státní příspěvek. Zaměstnanec nesmí zaměstnavatel při výběru penzijní společnosti ovlivňovat. Dále nesmí přijmout úplatu, odměnu nebo nepeněžitou výhodu v souvislosti s poskytováním příspěvku zaměstnavatele.

Ministerstvo financí podle § 12 poskytuje ze státního rozpočtu ve prospěch účastníka, k jím zaplaceným příspěvkům účastníka státní příspěvek. Povinnost evidovat státní příspěvky poskytnuté ve prospěch jednotlivých účastníků má každá penzijní společnost. Nárok na státní příspěvek má účastník, který má trvalý pobyt na území České republiky nebo má bydliště na území členského státu, a je účasten

důchodového pojištění podle tuzemských právních předpisů³³, nebo je poživatelem důchodu z tohoto důchodového pojištění, nebo je účasten veřejného zdravotního pojištění v České republice³⁴. Účastník je povinen sdělit penzijní společnosti rodné číslo přidělené příslušným orgánem České republiky³⁵, a to k prokázání splnění podmínek. Nebylo-li mu rodné číslo přiděleno, pak číslo pojištěnce vedeného v registru pojištěnců podle zákona upravujícího pojistné na všeobecné zdravotní pojištění³⁶. Nárok na státní příspěvek účastníkovi náleží na každý kalendářní měsíc. Účastník musí splňovat podmínky stanovené v § 13 a ve lhůtě uvedené v § 9 zaplatit příspěvek ve výši alespoň 300 Kč. Jakmile účastník v kalendářním měsíci, v jehož průběhu doplňkové penzijní spoření vzniká nebo zaniká, splňoval alespoň jednu z podmínek stanovených v § 13 po dobu trvání doplňkového penzijního spoření a zaplatil ve lhůtě uvedené v § 9 příspěvek ve výši alespoň 300 Kč, náleží mu státní příspěvek. Když je výše měsíčního příspěvku účastníka 300 až 999 Kč, činí výše měsíčního státního příspěvku částku 90 Kč a 20 % z částky přesahující 300 Kč, pokud je 1000 a více Kč, činí výše měsíčního státního příspěvku částku 230 Kč. Když účastník platí příspěvek za delší období než za kalendářní měsíc, stanoví se výše měsíčního státního příspěvku podle průměrné výše příspěvku připadající na kalendářní měsíc, za který se poskytuje státní příspěvek. Výše příspěvku účastníka se pro účely stanovení výše státního příspěvku zaokrouhluje na celé koruny dolů. Peníze ze státního příspěvku poukázané penzijní společnosti neoprávněně je penzijní společnost povinna vrátit ministerstvu, a to do konce kalendářního měsíce, ve kterém uplyne 1 měsíc ode dne, kdy penzijní společnost zjistila, že částky státního příspěvku byly poukázány neoprávněně, nejpozději do 8 dnů ode dne právní moci rozhodnutí ministerstva o povinnosti vrátit tyto částky.

Právo vymáhat neprávem poukázané částky se promlčuje za 10 let ode dne jejich poukázání. Penzijní společnost je povinna vrátit ministerstvu státní příspěvek poukázaný penzijní společnosti nepoužitý ve prospěch účastníků, a to do konce kalendářního měsíce, ve kterém uplyne 6 měsíců ode dne zániku doplňkového penzijního spoření v případě vzniku nároku na odbytné podle § 25, nebo do konce kalendářního měsíce, ve kterém uplyne 6 měsíců ode dne zániku doplňkového

³³ Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

³⁴ Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

³⁵ Zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel), ve znění pozdějších předpisů.

³⁶ Zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

penzijního spoření v případě, kdy účastníkovi nevznikl nárok na odbytné podle § 25 a nepožádal o převedení prostředků účastníka k jiné penzijní společnosti podle § 27, nejpozději do konce kalendářního měsíce, ve kterém uplyne 8 dnů ode dne právní moci rozhodnutí ministerstva o povinnosti vrátit tyto částky. Ministerstvu podává penzijní společnost do desátého dne každého kalendářního měsíce v elektronické podobě zprávu o vracení státního příspěvku. Ta se zpracovává za použití informačního systému doplňkového penzijního spoření. Ministerstvo je povinno zpracovat zprávu o vracení státního příspěvku a vracení převedené státní podpory a předat výsledek zpracování penzijní společnosti v elektronické podobě do dvacátého dne kalendářního měsíce, ve kterém penzijní společnost tuto zprávu podala. Vrátit ministerstvu státní příspěvek a převedenou státní podporu ve výši podle výsledku zpracování zprávy o vracení státního příspěvku a vracení převedené státní podpory je penzijní společnost povinna do konce kalendářního měsíce, ve kterém jí ministerstvo předalo výsledek zpracování zprávy. Dále je penzijní společnost je povinna podat zprávu o vracení státního příspěvku a vracení převedené státní podpory tak, aby vrátila státní příspěvek a převedenou státní podporu ministerstvu ve lhůtě stanovené tímto zákonem.

4.1.2.2 Nároky z doplňkového penzijního spoření

Podle § 19 zákona č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření se prostředky účastníka použijí na výplatu těchto dávek:

- starobní penze na určenou dobu
- invalidní penze na určenou dobu
- jednorázové vyrovnání
- odbytné
- úhrada jednorázového pojistného pro doživotní penzi
- úhrada jednorázového pojistného pro penzi na přesně stanovenou dobu s přesně stanovenou výší důchodu

Dle § 21 se dávky doplňkového penzijního spoření vyplácejí na základě písemné žádosti účastníka nebo určené osoby nebo dědice. Požádat o výplatu dávky je účastník oprávněn kdykoliv po vzniku nároku na dávku. Tyto dávky uvedené v § 19

je penzijní společnost povinna vyplácet ve lhůtách a způsobem dohodnutých s příjemcem dávky, pokud tento zákon nestanoví jinak. Když účastník nebo určená osoba písemně požádá, vyplácí penzijní společnost účastníkovi nebo určené osobě dávky do ciziny. Starobní penze se na určenou dobu nebo invalidní penze na určenou dobu se podle § 22 vyplácí buď ve splátkách v určené výši, nebo v určeném počtu splátek, do vyčerpání prostředků účastníka, a to pravidelně alespoň čtyřikrát za kalendářní rok, pokud výše splátky činí minimálně 500 Kč. Penzijní společnost může snížit počet splátek na jednu ročně. V žádosti o výplatu těchto dávek účastník určí dobu nebo výši splátek a to tak, aby předpokládaná doba výplaty těchto dávek trvala nejméně 3 roky. Penzijní společnost je povinna oznámit účastníkovi, zdravotní pojišťovně a České správě sociálního zabezpečení nejpozději v den vyplacení první splátky den zahájení vyplacení starobní penze na určenou dobu a nejpozději v den vyplacení poslední splátky den ukončení vyplacení starobní penze na určenou dobu, jestliže v době započetí vyplacení starobní penze na určenou dobu splátka činí alespoň 30 % průměrné mzdy v národním hospodářství vyhlášené Ministerstvem práce a sociálních věcí podle zákona upravujícího zaměstnanost za kalendářní rok předcházející kalendářnímu roku, v němž započalo vyplacení starobní penze na určenou dobu, je sjednána výplata splátek v neklesající výši, měsíčně, bez možnosti výplatu přerušit nebo pozastavit a výplata splátek je rozvržena tak, aby skončila nejdříve dosažením důchodového věku příjemce potřebného pro vznik nároku na starobní důchod stanoveného podle § 32 zákona o důchodovém pojištění sníženého o 3 roky. Penzijní společnost oznámí tuto skutečnost zdravotní pojišťovně a České správě sociálního zabezpečení elektronicky.

Penzijní společnost je podle § 23 povinna nejpozději do 7 pracovních dnů ode dne doručení žádosti o úhradu jednorázového pojistného pro doživotní penzi a pro penzi na přesně stanovenou dobu s přesně stanovenou výší důchodu písemně sdělit účastníkovi hodnotu prostředků účastníka ke dni doručení žádosti. Výplata důchodu musí být při sjednání doživotní penze stanovena v pravidelných peněžitých splátkách v neklesající výši, které musí být vypláceny doživotně alespoň čtyřikrát za kalendářní rok. V době před uzavřením pojistné smlouvy pojišťovna zájemci o uzavření pojistné smlouvy písemně sdělí výši důchodu, který mu v případě uzavření pojistné smlouvy garantuje z hodnoty prostředků. Sdělení je pro pojišťovnu závazné po dobu 6 měsíců ode dne tohoto sdělení. Společně s uhrazením jednorázového pojistného je penzijní společnost povinna předat pojišťovně informaci o souhrnné

výši příspěvků účastníka a státního příspěvku. Účastníkovi je pojišťovna povinna oznámit v den vyplacení první splátky den zahájení vyplacení doživotní penze nebo penze na přesně stanovenou dobu s přesně stanovenou výší důchodu a nejpozději v den vyplacení poslední splátky den ukončení vyplacení penze na přesně stanovenou dobu s přesně stanovenou výší důchodu, jestliže je doživotní penze nebo penze na přesně stanovenou dobu s přesně stanovenou výší důchodu vyplácena tak, že první splátka činí alespoň 30 % průměrné mzdy v národním hospodářství vyhlášené Ministerstvem práce a sociálních věcí podle zákona upravujícího zaměstnanost za kalendářní rok předcházející kalendářnímu roku, v němž započalo vyplacení doživotní penze nebo penze na přesně stanovenou dobu s přesně stanovenou výší důchodu, v neklesající výši, měsíčně, bez možnosti výplatu přerušit nebo pozastavit a tak, aby výplata splátek, pokud jde o penzi na přesně stanovenou dobu s přesně stanovenou výší důchodu, skončila nejdříve dosažením důchodového věku příjemce potřebného pro vznik nároku na starobní důchod stanoveného podle § 32 zákona o důchodovém pojištění sníženého o 3 roky.

Jednorázové vyrovnání podle § 24 náleží účastníkovi za podmínek podle § 20, a pokud mu z určené části prostředků nebyla zahájena výplata dávky uvedené v § 19. Účastník může zvolit kombinaci výplaty jednorázového vyrovnání a jedné z dávek uvedených v § 19. Dále náleží určené osobě, pokud účastník zemřel po dni, ke kterému mu vznikl nárok na dávku uvedenou v § 19 a před jejím vyplacením, nebo pokud účastník zemřel a starobní nebo invalidní penze na určenou dobu mu již byla vyplácena. V takovém případě má určená osoba nárok na jednorázové vyrovnání ve výši odpovídající dosud nevyplacené části prostředků účastníka. V případě vzniku nároku na jednorázové vyrovnání a po doručení písemné žádosti účastníka o jeho výplatu, penzijní společnost vyplatí jednorázové vyrovnání do konce kalendářního čtvrtletí bezprostředně následujícího po měsíci, na který byl poslední příspěvek účastníka zaplacen. Když vznikne nárok na jednorázové vyrovnání určené osobě nebo dědici vyplatí penzijní společnost jednorázové vyrovnání do jednoho měsíce ode dne doručení písemné žádosti, pokud je prokázána smrt účastníka. Penzijní společnost vyplatí jednorázové vyrovnání do jednoho měsíce ode dne doručení písemné žádosti o jeho výplatu účastníkovi, kterému vznikl nárok na jednorázové vyrovnání a který před podáním žádosti o jeho výplatu přerušil placení příspěvků účastníka podle § 11.

Podle § 25 odbytné náleží účastníkovi v případě zániku doplňkového penzijního spoření podle § 8 písm. d) nebo e), pokud spořicí doba trvala alespoň 24

kalendářních měsíců a nedošlo k převodu prostředků účastníka k jiné penzijní společnosti, účastníkovi v případě zrušení účastnického fondu podle § 110, nedošlo-li k převodu prostředků účastníka do jiného účastnického fondu. Dále odbytné náleží určené osobě, pokud účastník zemřel a nevznikl mu nárok na dávku podle §19, neurčil-li účastník určenou osobu, stává se odbytné předmětem dědictví. Hodnota prostředků účastníka ke dni zániku závazků ze smlouvy o doplňkovém penzijním spoření určenému v dohodě účastníka a penzijní společnosti, nebo ke dni doručení výpovědi, po odečtení poskytnutých státních příspěvků představuje výši odbytného. Odbytné penzijní společnost vyplatí do jednoho měsíce ode dne doručení žádosti oprávněné osoby o jeho výplatu.

Podle § 27 má účastník nárok na převedení prostředků účastníka k jiné penzijní společnosti v případě, že doplňkové penzijní spoření zaniklo podle §8. Nárok nemá účastník, kterému před zánikem doplňkového penzijního spoření vznikl nárok na dávku podle § 19. Prostředky účastníka převede penzijní společnost na základě jeho žádosti nejpozději do 1 měsíce ode dne zániku doplňkového penzijního spoření. Penzijní společnost může podání žádosti o převod prostředků podmínit zaplacením poplatku stanoveného tímto zákonem podle § 61. Účastník je povinen doložit k žádosti o převod prostředků účastníka souhlas penzijní společnosti, ke které mají být prostředky účastníka převedeny. Spořicí doba se účastníkovi při převodu prostředků účastníka započítává. Státní příspěvek, který nebyl penzijní společnosti poukázán za dobu přede dnem převedení prostředků účastníka, se poukazuje na žádost, podanou penzijní společností ministerstvu, na účet této penzijní společnosti pro přijímání a vrácení příspěvků účastníka, příspěvků zaměstnavatele, státních příspěvků a prostředků účastníka převedených z jiného účastnického fondu nebo z transformovaného fondu vedený u depozitáře účastnického fondu, ke které byly prostředky účastníka převedeny. Na převod prostředků k jiné penzijní společnosti, v případě kdy mu nevznikl nárok na odbytné a o převod prostředků podle § 27 se nárok účastníka promlčí uplynutím 3 let ode dne zániku doplňkového penzijního spoření. Nárok na výplatu splatné splátky dávky podle § 22 se promlčí uplynutím 5 let ode dne její splatnosti. V případě, že se nárok účastníka promlčí, připadají tyto prostředky účastníka ve prospěch majetku v účastnickém fondu.

4.1.2.3 Distribuce doplňkového penzijního spoření

Vyvíjet činnosti směřující k tomu, aby zájemce o doplňkové penzijní spoření nebo účastník měl příležitost s penzijní společností uzavřít smlouvu o doplňkovém penzijním spoření, a uzavírat jménem a na účet penzijní společnosti smlouvy o doplňkovém penzijním spoření je oprávněn podle § 74 pouze

- obchodník s cennými papíry, který má podle jiného právního předpisu povolení k poskytování investičních služeb přijímání a předávání pokynů týkajících se investičních nástrojů a investiční poradenství týkající se investičních nástrojů
- investiční zprostředkovatel
- vázaný zástupce investičního zprostředkovatele
- vázaný zástupce obchodníka s cennými papíry
- vázaný zástupce penzijní společnosti

Pravidla pro neslučitelnost činností vázaného zástupce penzijní společnosti uvedená v § 78 se na vázaného zástupce investičního zprostředkovatele a vázaného zástupce obchodníka s cennými papíry použijí obdobně. Osoby uvedené v § 74 jsou povinny vykonávat činnosti s odbornou péčí. Investiční zprostředkovatel svým systémem zajištění obezřetného poskytování investičních služeb, zavedeným a udržovaným podle zákona upravujícího podnikání na kapitálovém trhu³⁷, pokryje rovněž činnosti podle § 74 odst. 1. Tato povinnost se obdobně vztahuje i na obchodníka s cennými papíry, pokud vykonává činnosti podle § 74 odst. 1. Investiční zprostředkovatel a obchodník s cennými papíry vedou o výkonu činností uvedených v § 74 odst. 1 evidenci, která obsahuje zejména údaje o uzavřených smlouvách o doplňkovém penzijním spoření. Osoba uvedená v § 74 odst. 1 a zaměstnanec osoby uvedené v § 74 odst. 1 a penzijní společnosti, který se přímo podílí na činnostech uvedených v § 74, jsou povinni prokázat podle § 84 odbornou způsobilost, kterou se rozumí získání všeobecných a odborných znalostí a

³⁷ § 32 odst. 4 zákona o podnikání na kapitálovém trhu.

dovedností nezbytných pro výkon jejich činnosti, a to zejména znalosti v rozsahu odborného minima, znalosti penzijních produktů, schopnost řádně tyto produkty účastníkovi vysvětlit, provést analýzu penzijních produktů a nabídnout účastníkovi produkt, který nejlépe vyhovuje jeho potřebám. Vysvědčením o maturitní zkoušce nebo dokladem o dosažení vyššího vzdělání se prokazují všeobecné znalosti. Osvědčením o absolvování odborné zkoušky podle § 87 se prokazují odborné znalosti a dovednosti. Rozsah odborných znalostí a dovedností stanoví prováděcí právní předpis. Akreditovanou osobou je podle § 85 osoba, která je na základě povolení od České národní banky oprávněna pořádat odborné zkoušky zaměřené na prokázání odborné způsobilosti podle tohoto zákona. Pořádat odborné zkoušky zaměřené na prokázání odborné způsobilosti podle tohoto zákona může v České republice pouze akreditovaná osoba.

4.1.2.4 Pravidla jednání s účastníky a penzijní doporučení

Penzijní společnost jedná s účastníkem kvalifikovaně, čestně a spravedlivě a v jeho nejlepším zájmu. Podle § 127 Penzijní společnost nesmí v souvislosti se svojí činností nebo výkonem činností uvedených v § 74 odst. 2 přijmout, nabídnout nebo poskytnout poplatek, odměnu nebo nepeněžitou výhodu, která může vést k porušení povinností vyplývajících z § 126. Penzijní společnost své povinnosti ve vztahu k účastníkovi stanovené v části deváté plní v přiměřeném rozsahu také ve vztahu k zájemci o doplňkové penzijní spoření. Při komunikaci s účastníkem, včetně osobního jednání nebo propagačního sdělení, nesmí penzijní společnost používat nejasné, nepravdivé, zavádějící nebo klamavé informace. Nejsou tímto dotčeny povinnosti stanovené zákonem upravujícím ochranu spotřebitele. Penzijní společnost je při komunikaci s účastníkem dále povinna zajistit, aby z obsahu komunikace byly zřejmé identifikační údaje penzijní společnosti, a to alespoň obchodní firma, adresa sídla a identifikační číslo osoby, obsah komunikace byl dostačující, přesný a nezdůrazňoval potenciální výnosy či výhody, které jsou spojeny s doplňkovým penzijním spořením ve fondech obhospodařovaných touto penzijní společností, aniž by současně výrazně a objektivně neupozorňoval na všechna podstatná rizika, která jsou nebo mohou být s doplňkovým penzijním spořením ve fondech této penzijní společnosti spojena, obsah komunikace nezastíral, nezlehčoval nebo nezamlčoval skutečnosti, informace nebo upozornění důležité pro účastníka. Penzijní společnost povinna je před uzavřením smlouvy o doplňkovém

penzijním spoření a před každou její změnou na základě informací poskytnutých účastníkem zaznamenat požadavky a potřeby účastníka související se sjednáváním smlouvou o doplňkovém penzijním spoření a důvody, na kterých penzijní společnost zakládá svá doporučení pro výběr dané strategie spoření, a to v písemné podobě, a jedno vyhotovení předat účastníkovi. Penzijní společnost u propagačního sdělení dále zajistí, aby jeho obsah byl v souladu se všemi informacemi, které účastníkovi při výkonu činnosti poskytla, z jeho obsahu a formy bylo zřejmé, že jde o propagační sdělení, a aby propagační sdělení zachovávalo vyváženost ve zdůraznění nápadnosti a zřetelnosti informací týkajících se výhod a rizik investice v rámci doplňkového penzijního spoření ve fondech obhospodařovaných touto penzijní společností. Když propagační sdělení obsahuje návrh na uzavření smlouvy o doplňkovém penzijním spoření, který penzijní společnost činí nebo rozšiřuje, musí toto propagační sdělení obsahovat informace o skutečnostech obsažených v § 133, ledaže je z propagačního sdělení nebo návrhu zřejmé, kde je možno se s informacemi o těchto skutečnostech seznámit.

Při komunikaci s účastníkem penzijní společnost přihlíží podle § 132 k tomu, jak by vysvětlení nebo jinou informaci vnímala osoba s průměrnou rozumovou úrovní, obezřetností a rozpoznávací schopností v postavení účastníka. Podle § 134 je sdělení klíčových informací pro účastníky dokument, obsahující stručné základní charakteristiky systému doplňkového penzijního spoření a stručné základní charakteristiky účastnického fondu, nezbytné pro účastníky k odpovědnému posouzení povahy a rizik účastnického fondu, který je jim nabízen, zpracované formou srozumitelnou osobě uvedené v § 132. Toto sdělení klíčových informací účastnického fondu vždy obsahuje zřetelné označení, z něhož je patrné, že obsahuje klíčové informace pro účastníky, označení penzijní společnosti a účastnického fondu, ke kterému se vztahuje, popis investičních cílů účastnického fondu, způsobu investování účastnického fondu, historické výkonnosti účastnického fondu, popřípadě její kvalifikovaný odhad, nákladů a poplatků souvisejících s investicí do účastnického fondu, dále rizikový profil, včetně popisu jednotlivých rizik spojených s účastenstvím v účastnickém fondu a upozornění, kde a jak lze na žádost bezplatně získat další informace týkající se daného účastnického fondu, včetně statutu, výroční zprávy a pololetní zprávy účastnického fondu a sdělení o právu vyžádat si statut důchodového fondu a sdělení klíčových informací v listinné podobě. Stanovy penzijní společnosti určí pravidla pro přijímání sdělení klíčových informací účastnického fondu a jeho změn. Účastnický fond zasílá sdělení klíčových informací

a každou jeho změnu bez zbytečného odkladu České národní bance. Náležitosti, strukturu, formu a požadavky na jazykové vyjádření sdělení klíčových informací účastnického fondu, jakož i podmínky a způsob jeho průběžné aktualizace a lhůty pro jeho uveřejňování stanoví vláda nařízením.

Sdělení klíčových informací podle § 135 musejí být každému účastníkovi poskytnuta na trvalém nosiči informací a uveřejněna ve lhůtách stanovených nařízením vlády na internetových stránkách penzijní společnosti, která účastnický fond obhospodařuje. Každý účastník má právo si vyžádat statut účastnického fondu a sdělení klíčových informací v listinné podobě.

Penzijním doporučením podle § 138 je uveřejněná informace, která přímo či nepřímo doporučuje konkrétní strategii spoření nebo rozhodnutí týkající se doplňkového penzijního spoření účastníkům nebo zájemcům o doplňkové penzijní spoření týkající se konkrétní penzijní společnosti nebo účastnického fondu, a kterou mohou adresáti tohoto sdělení vzhledem k okolnostem považovat za objektivní a nezávislé doporučení rozhodnutí týkajícího se doplňkového penzijního spoření nebo strategie spoření. Ten kdo vytváří nebo rozšiřuje penzijní doporučení podle § 138, zajistí, aby v penzijním doporučení byla fakta jednoznačně odlišena od informací, které fakty nejsou, zejména výkladů, odhadů nebo názorů, nebyly uváděny informace, existuje-li pochybnost o jejich úplnosti, přesnosti nebo pravdivosti, byly jednoznačně označeny všechny předpovědi a uvedena podstatná východiska pro jeho vytvoření, byla jednoznačně a zřetelně uvedena osoba, která penzijní doporučení vytvořila, a to zejména uvedením obchodní firmy nebo názvu právnické osoby nebo jména, popřípadě jmen, a příjmení fyzické osoby, a osoby, která jej připravila, uvedením jména, popřípadě jmen, příjmení a funkce. Osoba uvedená výše je povinna dále na žádost České národní banky doložit odůvodněnost penzijního doporučení a uveřejnit informace o okolnostech, o kterých lze důvodně předpokládat, že mohou narušit objektivitu penzijního doporučení, zejména v nich uvést informaci o každém svém významném finančním zájmu nebo střetu zájmů týkající se doplňkového penzijního spoření nebo penzijní společnosti, které jsou předmětem penzijního doporučení. Pokud je osobou uvedenou výše právnická osoba, uvede informace i za všechny osoby podílející se na vytvoření penzijního doporučení.

4.1.2.5 Dohled a státní dozor

Česká národní banka vykonává dohled nad dodržováním povinností stanovených tímto zákonem, statutem účastnického fondu, statutem transformovaného fondu, depozitářskou smlouvou a rozhodnutím vydaným podle tohoto zákona, s výjimkou státního dozoru ministerstva nad poskytováním a vrácením státního příspěvku. Dohled je vykonáván v zájmu ochrany účastníků. Dohledu podle tohoto zákona podléhá:

- penzijní společnost
- pojišťovna, v rozsahu povinností, které jí ukládá tento zákon, depozitář, v rozsahu povinností, které mu ukládá tento zákon
- banka nebo zahraniční banka, které přestaly pro účastnický fond nebo transformovaný fond vykonávat funkci depozitáře a kterým tento zákon stanoví povinnost
- nucený správce
- likvidátor
- osoba oprávněná vykonávat zprostředkovatelskou a poradenskou činnost podle tohoto zákona
- osoba tvořící nebo šířící penzijní doporučení
- vedoucí osoba
- akreditovaná osoba.

při výkonu dohledu postupuje Česká národní banka obdobně podle zákona upravujícího dohled v oblasti kapitálového trhu, a v případě dohledu nad pojišťovnou také podle zákona o pojišťovnictví, nestanoví-li tento zákon jinak. Osobě podléhající dohledu, která porušila povinnost stanovenou tímto zákonem, rozsah jí uděleného povolení k výkonu činnosti, statut účastnického fondu, smlouvu o doplňkovém penzijním spoření, depozitářskou smlouvu nebo ohrozila zájmy účastníků, může Česká národní banka uložit opatření k nápravě zjištěného nedostatku odpovídající povaze porušení a jeho závažnosti a stanovit lhůtu k přijetí opatření k nápravě. V závislosti na zjištěných nedostatcích, může Česká národní banka jako jiné opatření nařídit penzijní společnosti provedení mimořádného auditu účetní závěrky penzijní společnosti, účastnického fondu nebo transformovaného fondu, nařídit penzijní společnosti změnu depozitáře, nařídit penzijní společnosti

změnu vedoucí osoby, nařídít penzijní společnosti změnu auditora nebo penzijního fondu, pozastavit připisování a odepisování penzijních jednotek, zavést nucenou správu penzijní společnosti, nařídít penzijní společnosti převod obhospodařování účastnických fondů na jinou penzijní společnost, pozastavit penzijní společnosti výkon činnosti nebo omezit penzijní společnosti rozsah povolené činnosti, odejmout povolení nebo souhlas udělené podle tohoto zákona.

Penzijní společnosti může Česká národní banka rozhodnutím pozastavit výkon činnosti nebo změnit rozsah povolené činnosti, jestliže zjistí závažné nedostatky v její činnosti, nebo nedošlo-li k nápravě v její činnosti po uložení opatření k nápravě podle § 142 odst. 1. V rozhodnutí o změně rozsahu povolení se uvede nový rozsah povolených činností. Penzijní společnosti lze pozastavit pouze výkon související činnosti, a to nejdéle na dobu 5 let. Změnu rozsahu povolené činnosti penzijní společnosti lze provést pouze zúžením povolení k činnosti penzijní společnosti. Rozhodnutím může Česká národní banka penzijní společnosti zrušit registraci další činnosti, jestliže došlo ke změně skutečností, na jejichž základě byla registrace provedena.

Česká národní banka odejme akreditované osobě akreditaci udělenou podle tohoto zákona, jestliže údaje, na jejichž základě byla akreditace udělena, byly nepravdivé nebo zavádějící, přestane akreditovaná osoba splňovat podmínky pro udělení akreditace, akreditovaná osoba závažným způsobem nebo opakovaně porušila povinnosti stanovené tímto zákonem, bylo vydáno rozhodnutí o úpadku akreditované osoby nebo byl insolvenční návrh zamítnut proto, že majetek akreditované osoby nebude postačovat k úhradě nákladů insolvenčního řízení. Česká národní banka může akreditované osobě odejmout akreditaci také v případě, že akreditovaná osoba nezahájí svoji činnost do 1 roku ode dne nabytí právní moci rozhodnutí, kterým jí byla udělena akreditace, nebo akreditovaná osoba nevykonává činnost déle než 6 měsíců.

Státní dozor nad dodržováním povinností stanovených tímto zákonem a podmínek stanovených v rozhodnutí vydaném podle tohoto zákona v souvislosti s poskytováním a vrácením státního příspěvku vykonává podle § 156 ministerstvo. Státnímu dozoru podléhá penzijní společnost. Ministerstvo je oprávněno pro účely výkonu státního dozoru vyžadovat informace a objasnění skutečností souvisejících s tímto dozorem od osoby, která takové informace shromažďuje nebo k nim má nebo by k nim mohla mít přístup, vyžadovat předložení záznamů, zpráv nebo s nimi spojených údajů přenášených prostřednictvím sítě elektronických komunikací od

penzijní společnosti, vyžadovat poskytnutí provozních a lokalizačních údajů od osoby zajišťující veřejnou komunikační síť nebo poskytující veřejně dostupnou službu elektronických komunikací. U penzijní společnosti může ministerstvo provést kontrolu na místě podle zákona upravujícího státní kontrolu. Ministerstvo je oprávněno k provedení kontroly přizvat auditora, auditorskou společnost nebo znalce. Pokud hrozí nebezpečí z prodlení, může ministerstvo ve vztahu k penzijní společnosti zahájit kontrolu na místě i tím, že při oznámení o zahájení kontroly současně provede první úkon kontroly. Penzijní společnost je povinna umožnit na výzvu kontrolou pověřené osoby vstup do všech prostor, které pro výkon své činnosti užívá, za účelem provedení kontroly činnosti penzijní společnosti ministerstvem.

Penzijní společnosti, která porušila tento zákon v souvislosti s poskytováním nebo vrácením státního příspěvku, může ministerstvo uložit opatření k nápravě zjištěného nedostatku odpovídající povaze porušení a jeho závažnosti. Ministerstvo je oprávněno uložit předběžné opatření, jestliže hrozí nebezpečí z prodlení nebo neodstranitelný zásah do práv jiných osob současně se zahájením správního řízení o uložení opatření k nápravě zjištěných nedostatků. Osoba, které bylo uloženo opatření k nápravě nebo předběžné opatření, bez zbytečného odkladu oznámí ministerstvu způsob plnění uloženého opatření. Penzijní společnosti, která nesplní některou z povinností podle § 156 odst. 5, může ministerstvo uložit pořádkovou pokutu podle § 158 do 5000000 Kč. Pořádkovou pokutu lze uložit i opakovaně, není-li povinnost splněna ani po předchozím uložení pořádkové pokuty. Úhrn pokut za porušení téže povinnosti nesmí převyšovat 20000000 Kč. Uložit pořádkovou pokutu lze do 1 roku ode dne, kdy k porušení povinnosti došlo.

4.2 Penzijní společnosti

Důchodové spoření může provozovat podle § 25 zákona č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření pouze penzijní společnost, které bylo uděleno povolení k činnosti podle zákona o doplňkovém penzijním spoření a povolení k vytvoření důchodových fondů. Při výkonu činnosti podle tohoto zákona se penzijní společnost řídí pravidly stanovenými zákonem o doplňkovém penzijním spoření pro činnost penzijní společnosti, nestanoví-li tento zákon jinak. Penzijní společnost vykonává činnost podle tohoto zákona s odbornou péčí.

Penzijní společnost je podle § 29 zákona č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření akciová společnost se sídlem na území České republiky, jejímž předmětem podnikání je shromažďování příspěvků účastníka, příspěvků zaměstnavatele a státních příspěvků podle tohoto zákona za účelem jejich umístění do účastnických fondů, obhospodařování majetku v účastnických fondech a vyplácení dávek doplňkového penzijního spoření, v případě splnění podmínek stanovených zákonem o důchodovém spoření shromažďování a obhospodařování prostředků účastníků spoření v důchodových fondech a vyplácení dávek podle zákona o důchodovém spoření. Tuto činnost může vykonávat jen právnická osoba, které bylo Českou národní bankou uděleno povolení k činnosti penzijní společnosti podle tohoto zákona. Stejně tak povolení k vytvoření důchodových fondů podle zákona o důchodovém spoření. Penzijní společnost může kromě předmětu podnikání vykonávat i další činnosti podle § 35 zákona č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření, pokud je má zaregistrované, a činnosti podle § 74. Obchodní firma penzijní společnosti obsahuje podle § 30 zákona č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření označení „penzijní společnost“. Osoba, která nemá povolení k činnosti penzijní společnosti, nesmí v souvislosti se svou činností používat označení „penzijní společnost“ ani jiné s tímto označením zaměnitelné označení.

4.2.1 Povolení k činnosti penzijní společnosti

Podle § 31 zákona č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření Česká národní banka udělí povolení k činnosti penzijní společnosti na žádost zakladatele akciové společnosti, a to přede dnem jejího zápisu do obchodního rejstříku, pokud doloží, že vydává listinné akcie na jméno nebo zaknihované akcie, sídlo a skutečné sídlo akciové společnosti bude na území České republiky, doloží průhledný a nezávadný původ svého kapitálu. Dále předloží plán obchodní činnosti podložený reálnými ekonomickými propočty, návrh svého organizačního uspořádání a řídicího a kontrolního systému, návrh pravidel obezřetného výkonu činnosti penzijní společnosti a výkonu činností souvisejících s činností penzijní společnosti, která splňují požadavky stanovené tímto zákonem, návrh pravidel jednání penzijní společnosti se zájemci o uzavření smlouvy o doplňkovém penzijním spoření a s účastníky, která splňují požadavky stanovené tímto zákonem, stanovy a zakladatelskou smlouvu nebo zakladatelskou listinu. Česká národní banka písemně

informuje ministerstvo o podání žádosti. Podle § 33 nelze Penzijní společnost založit na základě veřejné nabídky akcií. Povolení k činnosti penzijní společnosti se vydává na dobu neurčitou. Žádost o povolení podle § 31 lze podat pouze na předepsaném tiskopisu, ke kterému žadatel přiloží doklady osvědčující splnění podmínek podle § 31 odst. 1 a § 32. Vzor tiskopisu a obsah jeho příloh stanoví prováděcí právní předpis.

Česká národní banka rozhodne o žádosti o povolení k činnosti penzijní společnosti podle § 34 zákona č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření do 6 měsíců ode dne jejího doručení. Penzijní společnost přiloží k žádosti o registraci další činnosti doklady osvědčující, že další činnost nebude bránit řádnému výkonu činnosti penzijní společnosti a výkonu činností souvisejících s činností penzijní společnosti. Když výkon další činnosti brání řádnému výkonu činnosti penzijní společnosti nebo řádnému výkonu činností souvisejících s činností penzijní společnosti nebo účinnému výkonu dohledu nad těmito činnostmi penzijní společnosti, může Česká národní banka žádost o vykonávání další činnosti zamítnout, nebo omezit rozsah další podnikatelské činnosti, popřípadě může stanovit podmínky, které musí penzijní společnost splnit před zahájením každé z těchto činností, nebo které musí dodržovat při jejím výkonu. Rozsah registrace k výkonu činnosti penzijní společnosti o výkon další činnosti Česká národní banka zúží, jestliže o to penzijní společnost Českou národní banku písemně požádá. Česká národní banka rozhodne o žádosti podané před vydáním rozhodnutí o povolení k činnosti penzijní společnosti nejdříve společně s rozhodnutím o povolení k činnosti penzijní společnosti. Při posuzování předpokladů pro registraci další činnosti vychází z podkladů pro rozhodnutí o povolení k činnosti penzijní společnosti. Penzijní společnost nesmí podle § 36 ovládat jinou právnickou osobu nebo držet účast na jiné osobě přesahující podíl 3 % na hlasovacích právech nebo na základním kapitálu této osoby, ledaže se jedná o účast drženou na účet účastnického fondu, který tato penzijní společnost obhospodařuje. Penzijní společnost vytvoří nejpozději do 1 roku ode dne udělení povolení k činnosti penzijní společnosti povinný konzervativní fond podle § 94 odst. 1. To neplatí pro penzijní společnost, jejímž předmětem činnosti je pouze činnost podle § 29. Počet účastníků u penzijní společnosti musí po uplynutí 24 měsíců ode dne udělení povolení k vytvoření povinného konzervativního fondu dosahovat alespoň 10000. Hodnota majetku v účastnickém fondu obhospodařovaném penzijní společností musí po uplynutí 24

měsíců ode dne udělení povolení k vytvoření účastnického fondu dosahovat nejméně 50000000 Kč, to neplatí pro povinný konzervativní fond.

4.2.2 Požadavky na kapitál penzijní společnosti

Počáteční kapitál penzijní společnosti podle § 37 zákona č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření činí nejméně 50000000 Kč. Počátečním kapitálem se rozumí součet splaceného základního kapitálu a splaceného emisního ážia. Základní kapitál a emisní ážio lze splatit jen v penězích. Podle § 38 zákona č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření penzijní společnost průběžně udržuje vlastní kapitál ve výši přiměřené prostředkům účastníků, které obhospodařuje. Vlastní kapitál penzijní společnosti, která neprovozuje důchodové spoření podle zákona o důchodovém spoření, je roven alespoň součtu hodnoty 50000000 Kč zvýšené o 0,05% z hodnoty majetku v obhospodařovaných účastnických fondech a v transformovaném fondu převyšujícím 5000000000 Kč. Tento součet se nezvyšuje, dosáhne-li 500000000 Kč, 25 % ze součtu nákladů na odpisy hmotného a nehmotného majetku a správních nákladů penzijní společnosti za bezprostředně předcházející účetní období; pokud penzijní společnost vykonává činnost penzijní společnosti po dobu kratší než jeden rok, použije pro výpočet 25 % z hodnoty nákladů na odpisy hmotného a nehmotného majetku a správních nákladů uvedených v obchodním plánu a doplňkového vlastního kapitálu, který penzijní společnost drží ke krytí peněžních prostředků na účtu pro přijímání a převod prostředků účastníka, vyplácení dávek v případě, že neprobíhá z účtu účastnického fondu, a vracení státního příspěvku. Do výpočtu se zahrne celá hodnota majetku ve všech účastnických fondech a v transformovaném fondu obhospodařovaných penzijní společnostmi.

Podle § 28 zákona č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření počáteční kapitál penzijní společnosti pro výkon činnosti, která zahrnuje také provozování důchodového spoření, činí nejméně 300000000 Kč. Počátečním kapitálem se rozumí součet splaceného základního kapitálu a splaceného emisního ážia. Základní kapitál a emisní ážio lze splatit jen v penězích. Penzijní společnost průběžně udržuje vlastní kapitál podle § 29 zákona č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření ve výši přiměřené prostředkům účastníků. Vlastní kapitál penzijní společnosti, která provozuje

důchodové spoření podle tohoto zákona, je roven alespoň součtu hodnoty 300000000 Kč zvýšené o 0,05 % z hodnoty majetku v obhospodařovaných důchodových fondech, účastnických fondech a transformovaném fondu podle zákona o doplňkovém penzijním spoření převyšujícím 500000000 Kč. Tento součet se nezvyšuje, dosáhne-li výše 700000000 Kč, 25 % ze součtu nákladů na odpisy hmotného a nehmotného majetku a správních nákladů penzijní společnosti za bezprostředně předcházející účetní období. Když penzijní společnost vykonává činnost penzijní společnosti po dobu kratší než 1 rok, použije pro výpočet 25 % z hodnoty nákladů na odpisy hmotného a nehmotného majetku a správních nákladů uvedených v plánu obchodní činnosti, doplňkového vlastního kapitálu, který penzijní společnost drží ke krytí peněžních prostředků na účtu pro příjem plateb pojistného, převádění prostředků účastníka a provádění úhrad podle § 13 v případě, že neprobíhají z účtu důchodového fondu, v případě, že provozuje i doplňkové penzijní spoření podle zákona o doplňkovém penzijním spoření doplňkového vlastního kapitálu, který penzijní společnost drží ke krytí peněžních prostředků na účtu pro přijímání a převod prostředků účastníka, vyplácení dávek v případě, že neprobíhá z účtu účastnického fondu, a vracení státního příspěvku. V důchodových fondech obhospodařovaných penzijní společností po uplynutí 24 měsíců musí počet účastníků ode dne udělení povolení k vytvoření důchodových fondů dosahovat alespoň 50000 účastníků.

4.2.3 Pravidla činnosti a hospodaření penzijní společnosti

Podle § 48 zákona č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření vykonává penzijní společnost svoji činnost s odbornou péčí. K zajištění řádného a obezřetného výkonu činnosti penzijní společnosti a výkonu činností souvisejících s činností penzijní společnosti penzijní společnost zavede a udržuje podle § 49 zákona č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření řídicí a kontrolní systém, postupy pro zjišťování a řízení střetu zájmů mezi penzijní společností, jejími vedoucími osobami a jejími zaměstnanci a účastnickým fondem a důchodovým fondem podle zákona o důchodovém spoření a mezi těmito fondy navzájem, účastníky nebo zájemci o doplňkové penzijní spoření, osobou, která ovládá penzijní společnost, nebo osobou ovládanou stejnou osobou jako penzijní společnost a jejich vedoucími osobami a účastnickým fondem, důchodovým fondem podle zákona o důchodovém spoření, dále účastníky nebo zájemci o doplňkové penzijní spoření, zájemci o

doplňkové penzijní spoření a účastníky navzájem, opatření k ochraně vnitřních informací a opatření k předcházení manipulace s trhem. Jakmile penzijní společnost pověří jinou osobu výkonem významné provozní činnosti, přijme opatření k vyloučení vzniku nepřiměřeného provozního rizika. Významná provozní činnost, jejímž výkonem byla pověřena jiná osoba, nemůže být vykonávána způsobem, který by podstatně snižoval kvalitu řídicího a kontrolního systému nebo možnost České národní banky vykonávat dohled nad dodržováním povinností penzijní společnosti. Penzijní společnost rovněž zajistí, že osoba pověřená výkonem významné provozní činnosti splňuje požadavky na personální vybavení podle § 53 a 54 a má dostatečné organizační a věcné předpoklady pro řádný výkon této činnosti. Výkonem významné provozní činnosti nesmí penzijní společnost pověřit osobu, jejíž zájmy mohou být ve střetu se zájmy penzijní společnosti nebo účastníků. Výkonem významné provozní činnosti lze pověřit pouze osobu, která má sídlo v členském státu. Provozní činnost penzijní společnosti se považuje za významnou, pokud by nedostatek v jejím výkonu vážně narušil řádný a plynulý výkon činností penzijní činnosti nebo plnění povinností penzijní společnosti, ohrozil její finanční stabilitu nebo finanční stabilitu účastnických fondů nebo důchodových fondů, anebo představoval změnu předpokladů, na základě kterých bylo penzijní společnosti uděleno povolení k činnosti penzijní společnosti. Penzijní společnost nepovažuje za významnou provozní činnost právní nebo jiné poradenství, vzdělávání jejích pracovníků, činnosti spojené s vyúčtováním jí poskytovaných služeb, ochrana jejích prostor a zaměstnanců, odebírání standardizovaných služeb, včetně informací o trhu a cenách. Pověřením jiné osoby výkonem činnosti zůstává nedotčena odpovědnost penzijní společnosti vyplývající z tohoto zákona a jiných právních předpisů. Penzijní společnost nesmí pověřit jinou osobu rozhodováním o obchodním vedení penzijní společnosti a kontrolou dodržování způsobu investování účastnických a důchodových fondů.

Penzijní společnost při výkonu své činnosti jedná podle § 54 zákona č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření kvalifikovaně, čestně, spravedlivě a v nejlepším zájmu účastníků, zejména plní tyto povinnosti:

- řádně a bez zbytečného odkladu umísťuje příspěvky účastníků, jejich zaměstnavatelů a státní příspěvky do účastnických fondů
- provádí platby bezhotovostně, pokud to nevyklučuje povaha věci
- nemanipuluje s trhem

- nezneužívá vnitřní informace a zamezuje přístup k vnitřním informacím
- nešíří nesprávné nebo zavádějící informace
- nenarušuje celistvost trhu
- nenabízí výhody, jejichž spolehlivost nelze zaručit
- provádí obchody za nejlepších podmínek
- zpracovává obchody spravedlivě a bez zbytečných průtahů
- dokumentuje způsob provedení obchodu, kontroluje objektivnost evidovaných údajů a předchází riziku finančních ztrát
- provádí analýzy ekonomické výhodnosti obchodů z veřejně přístupných informací
- neprovádí nadbytečné obchody bez ohledu na nejlepší zájmy účastníků
- porovnává kurzy nebo ceny jednotlivých nákupů a prodejů vzájemně mezi sebou a s vývojem kurzů a cen uveřejněných na regulovaných trzích

Způsob plnění pravidel jednání penzijní společnosti stanoví prováděcí právní předpis. Penzijní společnost nejpozději do 4 měsíců po skončení účetního období zašle České národní bance svou výroční zprávu podle zákona upravujícího účetnictví a výroční zprávu za každý obhospodařovaný účastnický fond a uveřejní je na svých internetových stránkách. Tato výroční zpráva penzijní společnosti a výroční zprávy za každý obhospodařovaný účastnický fond musí být ověřeny auditorem. Jakmile valná hromada penzijní společnosti neschválí ve lhůtě řádnou účetní závěrku, penzijní společnost ji zašle České národní bance spolu s důvody, pro které nebyla schválena, a způsobem řešení připomínek valné hromady. Údaje jsou současně uveřejněny svých internetových stránkách. Když soud rozhodne o neplatnosti usnesení valné hromady, kterým valná hromada penzijní společnosti schválila účetní závěrku, zašle penzijní společnost bez zbytečného odkladu České národní bance pravomocný rozsudek v této věci a současně jej uveřejní na svých internetových stránkách. Výroční zprávy za poslední 3 účetní období musí být veřejně přístupné v sídle penzijní společnosti. Penzijní společnost poskytne účastníkovi na jeho žádost bez zbytečného odkladu výroční zprávy za poslední 3 účetní období bezplatně elektronicky nebo v listinné podobě za náhradu účelně vynaložených nákladů.

4.2.4 Přeměna a zrušení penzijní společnosti

Podle § 64 zákona č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření lze přeměnu penzijní společnosti uskutečnit pouze vnitrostátní fúzí sloučením penzijních společností a je k ní třeba předchozího povolení České národní banky. Žádost o povolení fúze lze podat podle § 65 pouze na předepsaném tiskopisu, ke kterému žadatel přiloží doklady nezbytné pro posouzení důvodu fúze penzijních společností a doklady prokazující splnění podmínek. Prováděcí právní předpis stanoví vzor tiskopisu a obsah jeho příloh. K žádosti o povolení fúze penzijních společností žadatel přiloží projekt fúze penzijních společností, který, kromě náležitostí podle zákona upravujícího přeměny obchodních společností a družstev³⁸, obsahuje předpokládané změny v organizačním uspořádání a řídicím a kontrolním systému nástupnické penzijní společnosti, souhlas penzijních společností zúčastněných na fúzi se záměrem sloučit povinné konzervativní fondy a základní zásady realizace tohoto záměru, pro první 3 účetní období po uskutečnění fúze.

Znalecká zpráva pro fúzi penzijních společností obsahuje rovněž stanovisko znalce k náležitostem projektu fúze penzijních společností. Česká národní banka fúzi penzijních společností nepovolí, pokud by ohrozila nároky účastníka nebo jeho prostředky nebo by vystavila jeho nároky nebo prostředky nepřiměřenému riziku, pokud by nástupnická penzijní společnost nesplňovala požadavky obezřetného výkonu činnosti penzijní společnosti nebo výkonu činností souvisejících s činností penzijní společnosti, nebo pokud je osoba zúčastněná na fúzi osobou, které nebylo uděleno povolení k činnosti penzijní společnosti. České národní bance zašle penzijní společnost pozvánku na valnou hromadu, na jejíž program je zařazeno jednání o její fúzi. Pro účely fúze penzijních společností za se věřitele nepovažuje účastník. Nástupnická penzijní společnost informuje bez zbytečného odkladu po zápisu fúze penzijní společnosti do obchodního rejstříku účastníky o uskutečnění fúze.

Pokud valná hromada rozhodne podle § 69 zákona č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření o zrušení penzijní společnosti s likvidací, rozhodne současně o návrhu na jmenování likvidátora penzijní společnosti. Rozhodnutí o zrušení penzijní společnosti s likvidací, návrh na jmenování likvidátora a žádost o

³⁸ Zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů.

odnětí povolení k činnosti penzijní společnosti musejí být bez zbytečného odkladu doručeny České národní bance. Účinnosti nabývá rozhodnutí valné hromady o zrušení penzijní společnosti s likvidací dnem jmenování likvidátora penzijní společnosti Českou národní bankou. Jakmile rozhodne o zrušení penzijní společnosti s likvidací soud, je penzijní společnost povinna bez zbytečného odkladu doručit České národní bance žádost o odnětí povolení k činnosti penzijní společnosti. Povolení k činnosti penzijní společnosti odejme Česká národní banka, jestliže penzijní společnost neobhospodařuje žádný účastnický fond, transformovaný fond nebo důchodové fondy a má vypořádané závazky vůči účastníkům. Pouze na předepsaném tiskopisu lze podat žádost o odnětí povolení k činnosti penzijní společnosti. Vzor tiskopisu a obsah jeho příloh stanoví prováděcí právní předpis. Návrh na jmenování likvidátora obsahuje identifikační údaje likvidátora a jeho přílohu tvoří stejnopis notářského zápisu o usnesení valné hromady, jímž se penzijní společnost zrušuje s likvidací a navrhuje se likvidátor.

Česká národní banka jmenuje a odvolává podle § 70 likvidátora penzijní společnosti. To neplatí, pokud o zrušení penzijní společnosti s likvidací rozhodne soud. Soud jmenuje likvidátora na návrh České národní banky. Česká národní banka bez zbytečného odkladu po obdržení návrhu na jmenování likvidátora podle § 69 jmenuje likvidátora, nebo návrh zamítne, jestliže má k navrženému likvidátorovi důvodné výhrady, a současně jmenuje jiného likvidátora. Proti zamítnutí návrhu na jmenování likvidátora není přípustný opravný prostředek. Likvidátor se může vzdát funkce písemným oznámením o odstoupení z funkce, které musí být doručeno České národní bance dnem uvedeným v oznámení o odstoupení z funkce, nejdříve však 30 dnů ode dne doručení oznámení České národní bance nastávají účinky odstoupení z funkce likvidátora. Česká národní banka odvolá likvidátora penzijní společnosti, který opakovaně nebo závažným způsobem porušil právní předpis v souvislosti s výkonem funkce likvidátora penzijní společnosti nebo přestal splňovat předpoklady stanovené tímto zákonem pro výkon funkce likvidátora. Jestliže se likvidátor penzijní společnosti vzdá funkce, je odvolán, vyškrtnut ze seznamu likvidátorů nebo z jiných důvodů tuto funkci nevykonává nebo nemůže vykonávat, Nového likvidátora Česká národní banka jmenuje bez zbytečného odkladu. Opravný prostředek podaný proti rozhodnutí České národní banky o jmenování nebo odvolání likvidátora nemá odkladný účinek. Návrh na povolení zápisu likvidátora do obchodního rejstříku a návrh na výmaz likvidátora z obchodního rejstříku podává likvidátor jmenovaný Českou národní bankou. Likvidátorovi jmenovanému Českou

národní bankou jsou třetí osoby povinny poskytnout součinnost v rozsahu, v jakém jsou povinny ji poskytnout insolvenčnímu správci podle jiného právního předpisu. Penzijní společnost v úpadku nebo penzijní společnost, která vstoupila do likvidace, se i nadále řídí tímto zákonem. Penzijní společnost v úpadku nebo penzijní společnost, která vstoupila do likvidace, nesmí uzavírat nové smlouvy o doplňkovém penzijním spoření podle § 5. Podle § 72 změna předmětu podnikání penzijní společnosti není přípustná. Podnik penzijní společnosti nelze převést, použít k zajištění závazku nebo přenechat do nájmu, a to ani jeho část.

4.3 Penzijní fondy

Penzijní společnost shromažďuje peněžní prostředky podle § 42 zákona č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření do důchodového fondu z:

- částí výnosů pojistného připadajících na účastníky převedených na účet pro příjem plateb pojistného, převádění prostředků účastníka a provádění úhrad podle § 13 v případě, že neprobíhají z účtu důchodového fondu
- prostředků účastníků převedených z jiného důchodového fondu

Důchodový fond je souborem majetku náležící všem účastníkům a jiným osobám, na které přešlo právo na vyplacení prostředků účastníka, a to v poměru podle počtu důchodových jednotek. Ustanovení občanského zákoníku o spoluvlastnictví se nepoužijí na důchodový fond, majetek v důchodovém fondu, hospodaření s majetkem v důchodovém fondu a na jiná práva a povinnosti týkající se důchodového fondu. Ani účastník ani jiná osoba nemá právo požadovat rozdělení majetku v důchodovém fondu ani zrušení důchodového fondu. penzijní společnost obhospodařuje majetek v důchodovém fondu svým jménem a na účet účastníků tohoto fondu. Tento majetek v důchodovém fondu není součástí majetku penzijní společnosti, která jej obhospodařuje. Důchodový fond nemá právní subjektivitu. Povinnost uložená zákonem č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření důchodovému fondu je povinností penzijní společnosti, která jej obhospodařuje. Právo přiznané zákonem č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření důchodovému fondu je právem penzijní společnosti, která jej obhospodařuje. Z právních úkonů vykonaných v souvislosti s obhospodařováním majetku v důchodovém fondu je oprávněna a

zavázána penzijní společnost. Závazek vzniklý z obhospodařování majetku v důchodovém fondu hradí penzijní společnost z majetku v důchodovém fondu.

Penzijní společnost, která provozuje důchodové spoření, vytvoří a obhospodařuje podle § 43 zákona č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření 4 důchodové fondy:

- důchodový fond státních dluhopisů podle § 46
- konzervativní důchodový fond podle § 47
- vyvážený důchodový fond podle § 48
- dynamický důchodový fond podle § 49

Název důchodového fondu obsahuje označení podle § 44 zákona č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření: důchodový fond státních dluhopisů, konzervativní důchodový fond, vyvážený důchodový fondy a dynamický důchodový fond. Ten, kdo nemá povolení k vytvoření důchodových fondů, nesmí při svém podnikání používat označení „důchodový fond“ nebo jiné zaměnitelné označení. Název důchodového fondu nesmí být zavádějící a nesmí vyvolávat klamavou představu o míře rizika spojeného s investováním majetku v tomto důchodovém fondu.

Statut důchodového fondu podle § 45 zákona č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření je dokument, který obsahuje ve srozumitelné formě informace o způsobu investování důchodového fondu, další informace nezbytné pro účastníka k přesnému a správnému posouzení jeho rozhodnutí o umístění prostředků účastníka do tohoto důchodového fondu, vysvětlení rizik spojených s důchodovým spořením, lhůty pro oceňování majetku a závazků podle § 63, další informace stanovené prováděcím právním předpisem. Statut důchodového fondu, který schvaluje Česká národní banka, je pro penzijní společnost závazný. Průběžně aktualizovány musí být údaje uvedené ve statutu důchodového fondu. Bez zbytečného odkladu uveřejní penzijní společnost na svých internetových stránkách schválený statut důchodového fondu, který obhospodařuje, a každou jeho změnu. Žádost o schválení statutu důchodového fondu a jeho změn se podává na předepsaném tiskopise, ke kterému žadatel přiloží doklady potřebné pro posouzení, zda statut důchodového fondu obsahuje všechny předepsané náležitosti, a zda by mohly být změnou statutu ohroženy zájmy účastníků tohoto fondu.

4.3.1 Právní úprava způsobu investování důchodového fondu

4.3.1.1 Důchodový fond státních dluhopisů

Důchodový fond státních dluhopisů investuje podle § 46 zákona č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření pouze do:

- dluhopisů, jejichž emitentem je Česká republika nebo Česká národní banka
- dluhopisů nebo obdobných cenných papírů představujících právo na splacení dlužné částky, jejichž emitentem je jiný členský stát nebo členský stát Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD) nebo centrální banka takového státu a jejichž rating, popřípadě rating jejich emitenta, patří mezi 5 nejlepších ratingových kategorií dlouhodobých závazků v investičním stupni renomované ratingové agentury nebo mezi srovnatelné ratingové kategorie jiné uznané ratingové agentury a je vydán uznanou ratingovou agenturou
- dluhopisů nebo obdobných cenných papírů představujících právo na splacení dlužné částky, jejichž emitentem je Evropský fond finanční stability, Evropská centrální banka, Evropská investiční banka, Světová banka, Mezinárodní měnový fond nebo jiná mezinárodní finanční instituce, jejíž závazky jsou zaručeny státy, které jsou jejími členy, a kterou Česká národní banka zapíše do seznamu, který vede
- nástrojů peněžního trhu, jejichž emitentem je Česká republika nebo Česká národní banka
- vkladů, se kterými je možno volně nakládat, nebo termínovaných vkladů se lhůtou splatnosti nejdéle 2 roky, u regulované banky.

Prostřednictvím výběru takových investičních nástrojů řídí penzijní společnost váženou průměrnou splatnost portfolia v důchodovém fondu státních dluhopisů, jejichž mezním příspěvkem dosáhne vážené průměrné splatnosti portfolia ve fondu v délce nejvýše 5 let. Důchodový fond státních dluhopisů využívá techniky a nástroje sloužící k efektivnímu obhospodařování majetku v důchodovém fondu v souladu s § 52 pouze k řízení měnového a úrokového rizika. Tento majetek v důchodovém fondu státních dluhopisů musí být plně zajištěn proti měnovému riziku.

4.3.1.2 Konzervativní důchodový fond

Konzervativní důchodový fond podle § 47 zákona č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření investuje pouze do:

- dluhopisů nebo obdobných cenných papírů představujících právo na splacení dlužné částky, jejichž emitentem je členský stát nebo členský stát Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD), nebo centrální banka takového státu, jejichž rating, popřípadě rating jejich emitenta, patří mezi 5 nejlepších ratingových kategorií dlouhodobých závazků v investičním stupni renomované ratingové agentury nebo mezi srovnatelné ratingové kategorie jiné uznané ratingové agentury a je vydán uznanou ratingovou agenturou
- nástrojů peněžního trhu, jejichž emitentem je členský stát nebo členský stát Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD), nebo centrální banka takového státu, jejichž rating, popřípadě rating jejich emitenta, patří mezi ratingové kategorie krátkodobých závazků v investičním stupni s výjimkou dvou nejhorších ratingových kategorií krátkodobých závazků v investičním stupni renomované ratingové agentury nebo mezi srovnatelné ratingové kategorie jiné uznané ratingové agentury a je vydán uznanou ratingovou agenturou
- dluhopisů, obdobných cenných papírů představujících právo na splacení dlužné částky nebo nástrojů peněžního trhu, jejichž emitentem je Evropský fond finanční stability, Evropská centrální banka, Evropská investiční banka, Světová banka, Mezinárodní měnový fond nebo jiná mezinárodní finanční instituce, jejíž závazky jsou zaručeny státy, které jsou jejími členy, a kterou Česká národní banka zapíše do seznamu, který vede
- dluhopisů nebo obdobných cenných papírů představujících právo na splacení dlužné částky jiných, jejichž rating, popřípadě rating jejich emitenta, patří mezi 5 nejlepších ratingových kategorií dlouhodobých závazků v investičním stupni renomované ratingové agentury nebo mezi srovnatelné ratingové kategorie jiné uznané ratingové agentury a je vydán uznanou ratingovou agenturou
- nástrojů peněžního trhu jiných než podle písmene b) nebo c), jejichž rating, popřípadě rating jejich emitenta, patří mezi ratingové kategorie

krátkodobých závazků v investičním stupni s výjimkou dvou nejhorších ratingových kategorií krátkodobých závazků v investičním stupni renomované ratingové agentury nebo mezi srovnatelné ratingové kategorie jiné uznané ratingové agentury a je vydán uznanou ratingovou agenturou

- cenných papírů vydávaných podílovým fondem, který splňuje podmínky podle odstavce 2
- vkladů uvedených v § 46 odst. 1 písm. e).

Podílový fond musí podléhat dohledu nebo má povolení k činnosti členského státu. Jeho hlavním cílem je uchování čisté hodnoty aktiv bez výnosů nebo ve výši investice zvýšené o výnosy. Těchto hlavních cílů lze dosáhnout rovněž doplňkovým investováním do vkladů u regulovaných bank. Zajišťuje likviditu vypořádáním téhož nebo následujícího dne, v souladu s hlavním cílem investuje výlučně do nástrojů peněžního trhu se splatností nebo zbytkovou splatností nejvýše 397 dnů a s váženou průměrnou splatností nejvýše půl roku. Podílový fond investuje pouze do nástrojů peněžního trhu, kterým uznaná ratingová agentura mu přidělila rating, který patří mezi ratingové kategorie krátkodobých závazků v investičním stupni s výjimkou dvou nejhorších ratingových kategorií krátkodobých závazků v investičním stupni renomované ratingové agentury nebo mezi srovnatelné ratingové kategorie jiné uznané ratingové agentury. U každé uznané ratingové agentury musí být splněna podmínka ratingových kategorií, která tomuto nástroji peněžního trhu rating přidělila. Konzervativní důchodový fond investuje nejvýše 30 % hodnoty svého majetku do dluhopisů nebo obdobných cenných papírů představujících právo na splacení dlužné částky. Penzijní společnost řídí váženou průměrnou splatnost portfolia v konzervativním důchodovém fondu prostřednictvím výběru takových investičních nástrojů, jejichž mezním příspěvkem dosáhne vážené průměrné splatnosti portfolia ve fondu v délce nejvýše 5 let. Konzervativní důchodový fond využívá techniky a nástroje sloužící k efektivnímu obhospodařování majetku v důchodovém fondu v souladu s § 52 pouze k řízení měnového a úrokového rizika. Majetek v konzervativním důchodovém fondu musí být plně zajištěn proti měnovému riziku.

4.3.1.3 Vyvážený důchodový fond

Vyvážený důchodový fond investuje podle § 48 zákona č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření pouze do:

- investičních nástrojů a vkladů, do kterých může investovat konzervativní důchodový fond
- akcií nebo obdobných cenných papírů představujících podíl na právnické osobě přijatých k obchodování na evropském regulovaném trhu
- cenných papírů vydávaných standardním fondem nebo zahraničním standardním fondem, které jsou veřejně nabízeny v České republice podle zákona upravujícího kolektivní investování

Vyvážený důchodový fond investuje nejvýše 40 % hodnoty svého majetku do:

- akcií nebo obdobných cenných papírů představujících podíl na právnické osobě
- cenných papírů vydávaných standardním fondem nebo zahraničním standardním fondem, který investuje převážně do akcií nebo obdobných cenných papírů představujících podíl na právnické osobě
- jiných investičních nástrojů, které odvozují svoji hodnotu převážně od akcií nebo obdobných cenných papírů představujících podíl na právnické osobě nebo od akciových indexů.

Ustanovení § 47 odst. 5 se na vyvážený důchodový fond vztahuje stejným způsobem. Nezajištěný majetek proti měnovému riziku, může tvořit nejvýše 25 % hodnoty majetku ve vyváženém důchodovém fondu.

4.3.1.4 Dynamický důchodový fond

Dynamický důchodový fond investuje podle § 49 zákona č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření pouze do:

- investičních nástrojů a vkladů, do kterých může investovat vyvážený důchodový fond

- cenných papírů vydávaných fondy kolektivního investování a zahraničními fondy kolektivního investování podléhajícími dohledu členského státu, které jsou veřejně nabízeny v České republice podle zákona upravujícího kolektivní investování, s výjimkou speciálního fondu nemovitostí nebo srovnatelného zahraničního fondu kolektivního investování.

Dynamický důchodový fond investuje nejvýše 80 % hodnoty svého majetku do:

- akcií nebo obdobných cenných papírů představujících podíl na právnické osobě
- cenných papírů vydávaných fondy kolektivního investování a zahraničními fondy kolektivního investování, které investují převážně do akcií nebo obdobných cenných papírů představujících podíl na právnické osobě
- jiných investičních nástrojů, které odvozují svoji hodnotu převážně od akcií nebo obdobných cenných papírů představujících podíl na právnické osobě nebo od akciových indexů.

Nejvýše 50 % hodnoty majetku ve vyváženém důchodovém fondu může tvořit majetek, který není zajištěn proti měnovému riziku. Důchodový fond investuje prostředky účastníka podle § 50 zákona č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření do aktiv přípustných podle § 46 až 49 při dodržení zásad rozložení rizika spojeného s investováním podle tohoto zákona. Do investičních cenných papírů vydaných penzijní společností, která jej obhospodařuje, nebo osobou patřící do stejného koncernu jako penzijní společnost nesmí důchodový fond investovat.

5. Průběh penzijní reformy

Od začátku účinnosti zákona č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření a zákona č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření uplynuly tři měsíce a penzijní reforma je uváděna v život zákonem stanoveným způsobem. Ministerstvo financí udělilo povolení k činnosti 11 penzijním společnostem.³⁹ Konkrétně se jedná o:

- AEGON Penzijní společnost, a.s.
- Allianz penzijní společnost, a.s.
- AXA penzijní společnost a.s.
- Conseq penzijní společnost, a.s.
- Česká spořitelna - penzijní společnost, a.s.
- ČSOB Penzijní společnost, a. s., člen skupiny ČSOB
- Generali penzijní společnost a.s.
- ING Penzijní společnost, a.s.
- KB Penzijní společnost, a.s.
- Penzijní společnost České pojišťovny, a.s.
- Raiffeisen penzijní společnost a.s.

Po čtvrt roce na českém trhu si důchodové spoření sjednalo na základě statistiky Asociace penzijních fondů a na základě údajů od jednotlivých penzijních fondů okolo 22 tisíc lidí. V lednu vstoupilo do druhého pilíře 4624 lidí, v únoru vzrostl zájem na 8880 lidí. V březnu už ale zájem dále nerostl, zůstal na únorové úrovni s 8871 klienty. Nejvíce klientů má v současnosti Penzijní společnost České pojišťovny, která registruje přes 13 tisíc smluv. Nejméně klientů zatím evidují Allianz penzijní společnost a ČSOB Penzijní společnost. Největší nárůst klientů však společnosti očekávají v květnu a červnu. V polovině roku 2013 totiž vyprší lhůta pro vstup do druhého pilíře lidem starším 35 let. Zájem o spoření v nových fondech je zatím nadále minimální. V 53 % případů uzavírají smlouvy muži a skoro 60 % klientů je mladších 39 let. Největší zájem je zatím o dynamické spoření, kam vstoupilo 59 % klientů.

³⁹ Poslední aktualizace ke dni 01. 03. 2013

Od 1. 1. 2013 Asociace penzijních fondů ČR sdružuje 11 členů, kterými jsou všechny penzijní společnosti působící na trhu soukromého kapitálového spoření na důchod v České republice. Tyto společnosti provozují důchodové spoření, doplňkové penzijní spoření a penzijní připojištění a za tím účelem obhospodařují jednotlivé důchodové fondy, účastnické fondy a transformované fondy. Asociace penzijních fondů přitom ještě na konci února věřila, že do druhého pilíře vstoupí během prvního pololetí nejméně půl milionu klientů a za celý rok přibližně milion.

Od 1. 1. 2013 nabyly účinnosti legislativní normy upravující správu a zajištění II. pilíře důchodové reformy v České republice. Základní legislativní normy pro II. pilíř jsou zákon o důchodovém spoření, který se týká mimo jiné registrace smluv o důchodovém spoření a registrace pojistné smlouvy o pojištění důchodů a zákon o pojistném na důchodovém spoření, který upravuje placení vlastní pojistné částky. Podstatou II. pilíře, tj. důchodového spoření, je platba 5 % z pojistného základu vybrané penzijní společnosti. Znamená to vyvedení 3 % z I. pilíře, tj. z důchodového pojištění, které je ze strany účastníka navýšeno o další 2 %. Správcem Centrálního registru smluv je zákonem o pojistném na důchodové spoření určen Specializovaný finanční úřad.

Z původního systému penzijního připojištění se státním, který funguje od roku 1994, se po startu reformy stal takzvaný třetí pilíř. Penzijní fondy poskytující penzijní připojištění zaznamenaly v roce 2012 rekordní žně. Potvrzuje to konečná statistika ministerstva financí. Která uvádí, že celkový počet smluv o penzijním připojištění se poprvé za historii produktu přehoupl přes hranici pěti milionů - 5 134 862. Za celý minulý rok 2012 uzavřeli lidé rekordních 1,128 milionu nových smluv o penzijním připojištění. Podobný počet smluv lidé uzavřeli pouze během roku 1995, kdy penzijní připojištění startovalo. Největší nárůst přinesly měsíce říjen a listopad, kdy si smlouvu uzavřelo více jak 600 tisíc lidí. To je více, než kolik lidí ve většině minulých let uzavřeli nových smluv za celý kalendářní rok. Lidé tak vloni využili poslední možnost uzavřít smlouvu o penzijním připojištění. V prosinci se celý systém uzavřel a od ledna 2013 je už možné uzavírat nové smlouvy v pozměněném systému doplňkového penzijního spoření. Lidé, kteří mají uzavřený starý typ smlouvy o důchodovém připojištění, se budou moci se startem důchodové reformy rozhodnout, zda zůstanou v transformovaných fondech, ve které se přemění stávající penzijní fondy. Druhou možností pak bude převést starou smlouvu do nových účastnických fondů. Účastnické fondy nicméně nebudou garantovat nezáporné zhodnocení vložených finančních prostředků.

Vzhledem k nízkému objemu prostředků ve fondech, lze za tento rok očekávat nižší výnosnost, kterou ovlivnilo omezené množství spravovaných prostředků a tím i možnost investičních aktivit fondů. Průběh penzijní reformy bude ovlivněn hlavně rozhodnutím jednotlivých občanů, zda se do důchodového spoření zapojí, či nikoliv. Další vliv na vývoj penzijní reformy z dlouhodobého hlediska bude záviset na politické situaci a vůli konkrétních vládních stran v reformě pokračovat.

6. Závěr

V této diplomové práci jsme se zaměřili na právní úpravu původního důchodového systému v České republice, který bylo bezesporu potřeba co nejdříve reformovat. Dále na demografický vývoj obyvatelstva a potřebu reformy systému penzí. Především jsme se však zaměřili na rozbor a výklad základní právní úpravy reformovaného penzijního systému v České republice, na penzijní společnosti, které v souvislosti s reformou vznikají, dále na penzijní fondy a jejich investiční strategie.

Nejdříve jsme provedli výklad právních ustanovení týkajících se penzijního systému před reformou. Především zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění a zákona č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem. Samotný systém důchodového pojištění je velmi propracovaný, nicméně tato právní úprava nereaguje na demografický vývoj společnosti, tudíž je poněkud zastaralá. Vyhodnotili jsme demografický vývoj na základě výsledků Českého statistického úřadu a vymezili jsme nedostatky původního důchodového systému. Společnost v České republice stárne, proto by původní důchodový systém nebylo možné beze změn udržet.

Další část diplomové práce je věnována důchodové reformě, převážně jsme se zaměřili na právní úpravu nového penzijního systému v České republice. Především na stěžejní právní předpisy související s penzijní reformou a to na zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření a zákon č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření. Tato právní úprava penzijního systému je schopna zajistit z dlouhodobého hlediska udržitelnost důchodového systému v České republice. V tomto směru jsme se zabývali vznikem a zánikem účasti na důchodovém spoření a doplňkovém penzijním spoření, kde jsme vymezili podmínky účasti, dále jsme se zabývali nároky z důchodového spoření a doplňkového penzijního spoření, pravidly jednání s účastníky, dohledem a státním dozorem. Rozebrali jsme nově vzniklé penzijní společnosti a skutečnosti, které zákon o penzijních společnostech stanoví. Věnovali jsme se povolení k činnosti penzijní společnosti, požadavky na kapitál, pravidly činnosti a přeměnou a zrušením penzijní společnosti. Zhodnotili jsme, že na splnění těchto požadavků, jsou na penzijní společnosti zákonem stanoveny poměrně vysoké nároky, což je určitě jedna ze záruk garance udržitelnosti pro občany, kteří by měli dát penzijním společnostem svou důvěru. Podrobně jsme se věnovali penzijním fondům a rozebrali jsme jednotlivé způsoby investování důchodového fondu. Bezesporu lze říci, že penzijní fondy nezaručují nezáporné zhodnocení

vkladů. To by při rozhodování občanů, zda se do důchodového spoření zapojí, mohlo být vnímáno jako negativní.

Posoudili jsme právní úpravu, která se týká reformovaného penzijního systému, na základě které se zavádí důchodové spoření a shrnuli jsme nejvýznamnější změny, které důchodová reforma zavádí. Jedna z nejvýznamnějších změn, kterou penzijní reforma zavádí je skutečnost, že občanům je do rukou svěřena odpovědnost za zabezpečení jejich penzí, a to možností dobrovolně se do druhého pilíře důchodového spoření zapojit a tím se zaopatřit na stáří. Tato skutečnost, dobrovolné účasti na důchodovém spoření by mohla dle mého názoru být jeden z problémů, který by mohl mít pro penzijní reformu velký vliv na její úspěšnost. Na rozhodnutí občanů, zda se do dobrovolného důchodového spoření zapojit, bude mít nepochybně vliv jejich informovanost o celkových změnách penzijního systému, ale hlavně informace ohledně důchodového spoření a produktech samotných penzijních společností. V neposlední řadě bude pro reformu penzí rozhodující, zda občané budou mít důvěru v tento komerční sektor a do důchodového spoření se zapojí.

Zájem o důchodové spoření je po čtvrt roce poměrně nízký, důchodové spoření si sjednalo zatím kolem 22 tisíc občanů. Avšak účast by měla narůstat, v polovině roku 2013 vyprší lhůta pro vstup do druhého pilíře lidem starším 35 let. Důvody proč se zatím účastní důchodového spoření menší počet občanů, jsou podle mého názoru jak nízká informovanost o celkové reformě penzí a novém důchodovém spoření, tak i poměrně vysoká nedůvěra v penzijní fondy. Určitou roli hraje i fakt, že jakmile se jednou do důchodového spoření zapojíme, v budoucnu už z něj nebude možnost vystoupit. Ve společnosti panuje i nejistota v dlouhodobém udržení nově vzniklého důchodového spoření. O budoucnosti systému penzí v České republice, rozhodne bezesporu i politická situace v České republice v následujících letech. Rozhodující bude, jestli i vítězové v dalších volbách v budoucnu budou v tomto systému pokračovat a zůstane zachován z dlouhodobého hlediska. Jedině za těchto skutečností by bylo možné, aby byl reformovaný penzijní systém úspěšný. Pokud bych si mohl dovolit odhadnout situaci do budoucna, tak dle mého názoru, je budoucnost reformovaného penzijního systému z dlouhodobého hlediska velmi nejistá. Domnívám se, že je velká pravděpodobnost, že vlády České republiky v příštích letech by mohly být socialisticky založeny, a jak již je dnes známo, socialisté v České republice patří mezi odpůrce reformovaného penzijního systému. Proto se obávám, že zde nebude vůle pokračovat v nově založeném důchodovém spoření.

7. Resumé

Czech Republic has problems, as well as other EU countries with the challenge of an aging population and demographic trends for the future. Declining economically active population is increasing and people of retirement age. Original unreformed pension system does not respond adequately to current demographic trends, which result in reducing the number of contributors to the system, while a significant increase in the number of beneficiaries. If nereformoval, was given the demographic changes its function unsustainable.

In this dissertation work we analyze the shortcomings of the original not reformed pension system, we will examine the causes and results of the aging population in the Czech Republic and the need to reform the pensions system. In particular, we will focus on the current rules state pension, also called first pillar of the pension system, as well as the modification of the newly created second pillar of the pension system and the treatment of the third pillar. In detail, we focus on the fact that the second pillar establishes and especially to adjust the pension companies in the pension reform arise. We focus on the conditions of pension companies and any of their rights and obligations. In the next section we deal with pension funds, pension established companies. In particular, we will focus on what types of pension funds are formed and what are their individual investment strategy. The second pillar of the pension for the selected companies have the opportunity to citizens to save three percent contribution rate to the state pension scheme, which they reduce the drain on the national mandatory pension insurance, to your personal pension scheme in the second pillar, even adding two percent of their more. Pension companies that provide retirement savings to create and then manage four types of pension funds.

Until the reform was launched in the Czech Republic and there has been continuously funded basic state pension insurance pillar, known as the first pillar, which was the base pension. Retirement account that is paid to the first pillar is currently in deficit and its development can not expect favorable, since the proportion of the population of working age, which provides resources, will fall and share post-productive age population, which funds are drawn, by contrast, will increase. The way out of this situation has been chosen solution, which includes the establishment of private pension savings, provided by private companies, in which citizens can participate voluntarily, that they would bring out some of their current

contributions. It is important to add that the first pillar remains, as well as the third pillar, although in a modified form. In the last chapter we evaluate the progress of pension reform in the Czech Republic after a quarter of a year.

8. Seznam použitých zkratk

APFCR	–	Asociace penzijních fondů České republiky
ČR	–	Česká republika
ČSSZ	–	Česká správa sociálního zabezpečení
ČSÚ	–	Český statistický úřad
DB (Defined-Benefit)	–	Dávkově definovaný systém
DC (Defined-Contribution)	–	Příspěvkově definovaný systém
EU	–	Evropská unie
FDC	–	fondový příspěvkově definovaný systém
FF (Fully Funded)	–	Fondový systém
HDP	–	Hrubý domácí produkt
ILO (International Labour Organisation)	–	Mezinárodní organizace práce
MPSV	–	Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky
NDC (Notional Defined Contribution)	–	Příspěvkově definovaný systém
OECD (Organisation for Economical Co-operation and Development)	–	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OSVČ	–	Osoba samostatně výdělečně činná
PAYG (Pay-As-You-Go)	–	Průběžně financovaný systém

9. Seznam použité literatury a pramenů

Literatura:

Bezděk, V.: Penzijní systémy obecně i v kontextu české ekonomiky (současný stav a potřeba reform). II. díl. Praha: Česká národní banka, 2000. 60 s.

Hobza, A.: Evropská unie a hospodářské reformy. Praha : C. H. Beck, 2009. 352 s.

Brdek, M.: Trendy v evropské sociální politice. Praha : ASPI, 2002. 251 s.

Příb, J.: Kdy do důchodu a za kolik. 5. vydání. Praha : GRADA, 2004. 120 s.

TRÖSTER, P.: Právo sociálního zabezpečení. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 321.

Rabušic, L.: Česká společnost stárne. 1. vydání. Brno : MU, 1995. 192 s.

Foltýn, J.: Penzijní reforma v ČR je nevyhnutelná. Hospodářské noviny, 10. 11. 2005, s. I přílohy Penzijní připojištění.

Pertold, F. a Rysková, S.: Do důchodu holí a o holi. Ekonom, 2004, roč. 48, č. 45, s. 36 – 39

Elektronické zdroje:

Základní ukazatele vývoje penzijního připojištění v České republice (online). Praha: Ministerstvo financí České republiky, vydáno 16. 2. 2011 Dostupné na:<http://www.mfcr/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/ft_ukazatele_penzijniho_pripojisteni_60579.html>.

Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky: Důchodové pojištění (online). Změna nezjištěna. Dostupné na: <<http://www.mpsv.cz/cs/3>>.

Doplňkové systémy - penzijní připojištění se státním příspěvkem (online). Praha:

Ministerstvo financí České republiky, 2010 Dostupné na:
<http://www.mfcr/cps/rde/xbcr/mfcr/Priloha_8_doc.doc>.

BEZDĚK, V. a kol. Závěrečná zpráva Výkonného týmu. MPSV (online) Dostupný na WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/2235/zaverecna_zprava.pdf>.

BEZDĚK, V. Penzijní systémy obecně i v kontextu české ekonomiky I. a II. díl. ČNB (online). Dostupný na WWW:<http://www.cnb.cz/1250/pdf/vp25_2.pdf (2000)>.

Zdroj: www.duchodovareforma.cz

Zdroj: Český statistický úřad. Dostupný na: www.czso.cz

Projekce obyvatelstva České republiky do roku 2050. Český statistický úřad (online). Dostupný na WWW:
<[http://www.czso.cz/csu/edicniplan.nsf/t/B0001D6145/\\$File/4025rra.pdf](http://www.czso.cz/csu/edicniplan.nsf/t/B0001D6145/$File/4025rra.pdf)>.

Ageing and Employment Policies – Czech Republic. OECD (online). Dostupný na WWW: <<http://www1.oecd.org/publications/e-book/8104131E.pdf>>.

Právní předpisy:

- zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření
- zákon č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření
- zákoně č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví
- zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění
- zákoně č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů související s jeho zavedením

- zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel), ve znění pozdějších předpisů.
- zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění, ve znění pozdějších předpisů.
- zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální politiku a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti

10. Seznam příloh, tabulek a grafů

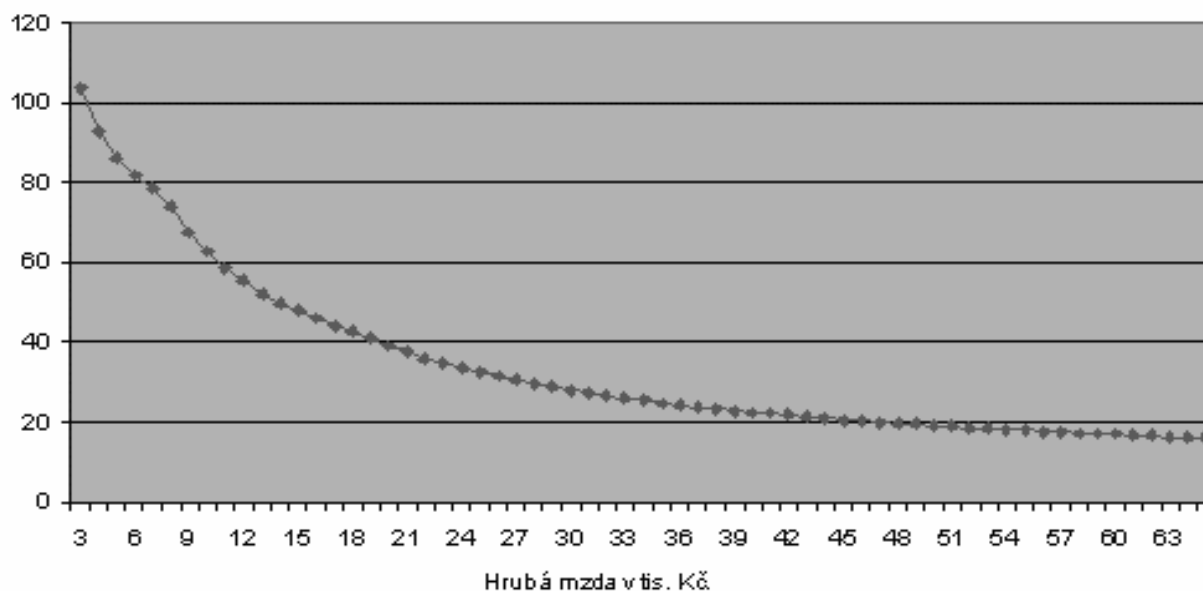
Tabulky:

Tab. č. 1: Očekávaný průměrný věk a index stáří, všechny varianty, 2002 - 2050

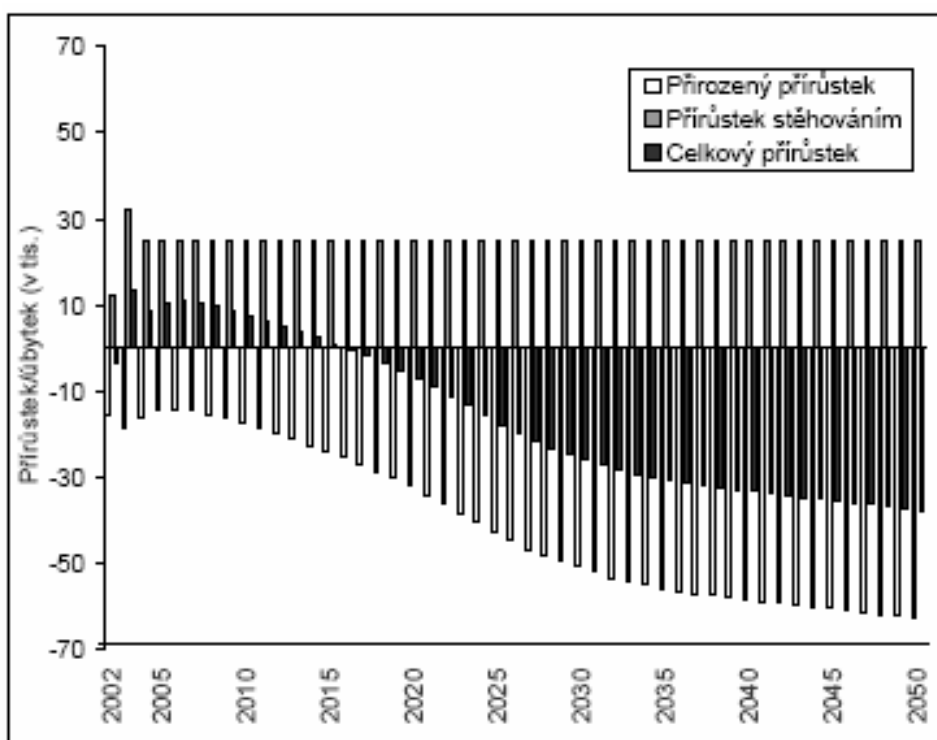
Rok	Průměrný věk			Index stáří ¹⁾		
	nízká	střední	vysoká	nízká	střední	vysoká
2002	x	39,3	x	x	89	x
2005	40,0	40,0	40,0	98	97	97
2010	41,3	41,2	41,1	116	114	112
2015	42,6	42,4	42,2	137	131	125
2020	44,0	43,6	43,3	160	148	139
2025	45,3	44,8	44,4	181	163	152
2030	46,6	45,9	45,4	205	181	167
2035	47,7	46,8	46,3	225	197	181
2040	48,6	47,6	47,0	256	220	202
2045	49,4	48,2	47,6	284	240	219
2050	50,1	48,8	48,1	303	252	227

Grafy:

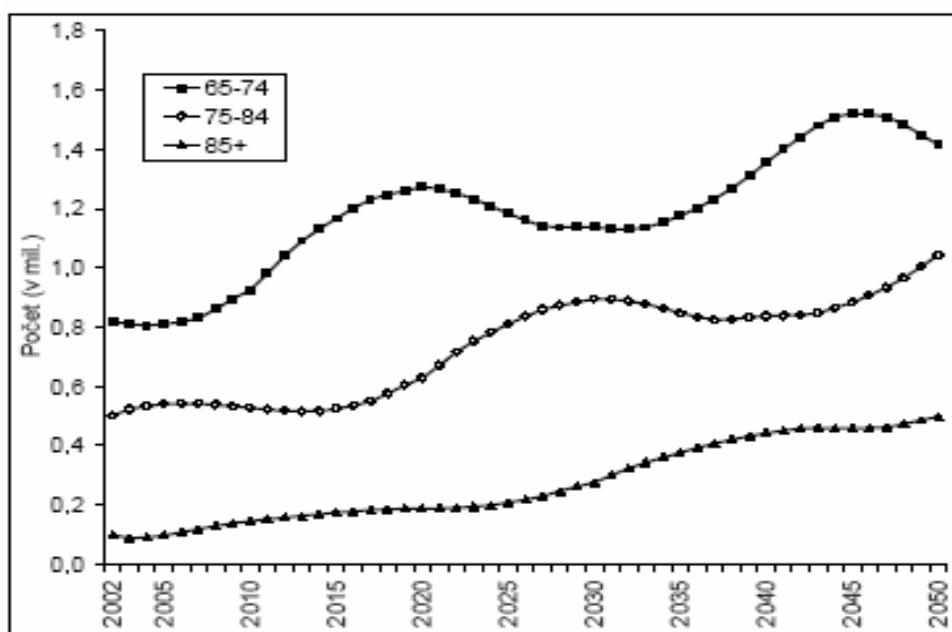
Graf č. 1: Náhradový poměr v %

Graf č. 2: Očekávaný přírůstek/úbytek obyvatel, střední varianta, 2002 – 2050

Graf č. 3: Očekávaný počet obyvatel starších 65 let, střední varianta, 2002 – 2050

Graf č. 4: Odhad počtu osob s nárokem na starobní důchod do roku 2050

